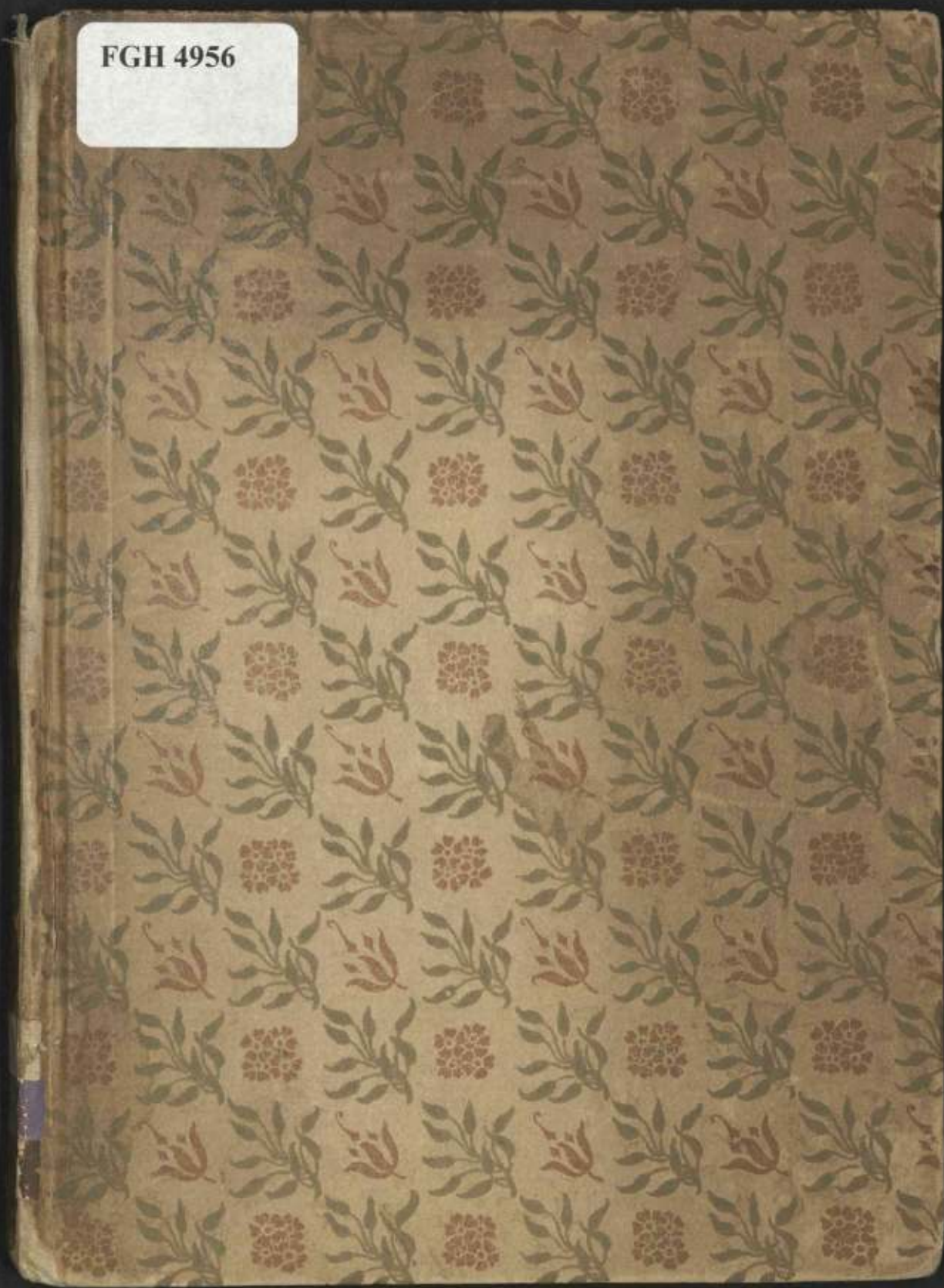

FGH 4956

WARBURG

18 0262920 X

f F
g G
h H

4956

Lacks the final 19 leaves, containing the Geronticon.

lacks 17 leaves.

Misc.

097798

F. VINCICIJ ^{my} TR. BRIX.

f
9
h

4956

IOANNIS AVRELII
AVGVRELLI
P. ARIMINENSIS
CHRYSOPOEIAE LIBRI
.III.
ET GERONTICON
LIBER
PRIMVS.

[Venetiae 1515]

20
CHRYSOPEA AD LEONEM

CONSTITUTUM
MAXIMALI

...

CHRYSOPEA PURA

...

...

...

...

...

...

...

...

IOANNIS AVRELI AVGVRELLI
CHRYSOPOEIA AD LEONEM
X. PONTIFICEM
MAXIMVM.

A V riferam paruis animi pro uiribus Artem
Q uasitam nobis; & longo tempore partam:
V t rerum inuolucris tantarum euoluere moles
S e potuit: claro perhibentes carmine nuper
L usimus; & Musis hanc commendauimus almis
Q uod nulli ex omni numero fecere Priores.
C umq; operi Autorem: cuius sub nomine tutum
P ergeret; optarem; foret & res præside digna
I psa ex se magno: uariaq; hinc mente teneret:
C uimerito cuncta hæc; & non ingrata dicarem:
I nterea nobis Tute uelut æthere ab alto
M issus ades Mundi fessis succurrere rebus:
Q ui belli scelerumq; faces; incendia tanta
E xtinguas; placidamq; piis sperare quietem
D es populis; solidamq; per aurea sæcula pacem.
C ui ue etiam; si parua licet componere magnis;
A d sanctos hæc nostra pedes Ars aurea tendat:
V t quo te fidei sacre nunc coetus honore
P rosequitur cunctus; hoc te ueneretur; & omni
I psa tuum pro me cultu sic Numen adoret.
H anc igitur; Si non immensa negocia prorsus
I mpediunt; permitte; precor; se prodere tantum:
Q uo tibi; detracto ueluti uelamine Virgo

Nobilis ingenio uultum perfusa rubore:
Occultum incipiat semel ostentare decorem.
Hæc etenim prima quanquam se fronte legenti
Non adeo ostendat: paulum tamen ipsa reclusis
Detecta arcanis: mira & gratissima pandit.
Quam si forte legens interdum nomina Diuum
Offendes: quos uana olim coluisse Vetustas
Dicitur: extemplo haud renuas: sacra optima quanq̃
Exerces: ueramque fidem: cultumq; tu eris.
Illa etenim tanquam priscis consueta uocari
Vatibus: enixe quos tunc imitabar: adiui
Supplex: & paribus curis in uota uocauit.
Materies etiam solitum conquirere solis
Et lunæ auxilium: necnon Vulcania uelle
Arma uidebatur: quorum implorare fauorem
Fas erat: & mihi iam per te licuisse: sit id nunc
Concessum: & uenia dignum peccasse fatenti.
Mox tamē hinc aliud quæsitū ad carmina Numen:
Et precibus solum cunctis quandoq; uocatum
Forte aderit: præsens fuerit si gratia cælo
Tanta mihi: Magnum multo seu carmine Mosen:
Seu quem flagranti uectum super æthera curru
Mirati uidere patres: oculisque sequuti
Aera per purum: cæli discindier oras:
Astrorumq; globos intro aspexere micantis:
Seu qui uoce palam porrectoque indice prodit
Venisse auxilio iam tum mortalibus Agnum
Ipse canam: Vatem quam primum matris in aluo

E xultantem; & adhuc puerum ad deferta ferentem
A ntra pedes: Purimox & Iordanis ad undam
D ignatum caput illius contingere lympha:
Q ui proprio antiquam nobis sic sanguine labem
A bluit: ut scelerum maculas absterferit omnis.
N omine cuius item tibi quōdam & moribus aucto
D efuit haud unquam fauor: ac cęlestis abunde
G ratia: qua tantum meritis conscendere culmen
P osses: & Iustas Mundi regere unius habenas:
M agnanimos æquans propria uirtute leones:
P ontificum decus egregium iam sæpe repertos
E sse: nec Italiae sub iniquo tempore: & usquam
C hristicolis ullo prorsum in discrimine deesse.
H æc sed erunt mihi cum dicendi facta potestas
I am fuerit: dabiturq; loqui: quæ iusseris ipse
S ancte pater: cuius nobis stant omnia nutu.
I nterea certis hominum vis ulla ne possit
I ndiciis Aurum facere: & mutare Metalla
P ercipias primum. Dehinc quæ secreta labore
A rs id perficere: & Naturam æquare potenti
I ngenio: inspicias. Demum quis rite sequatur
H inc modus assiduis doctisq; laboribus artem
P eruideas: & quo tandem experientia ducat.
O mnia quæ gnaro passim tibi certa patebunt:
S i quo hæc inter se nexu: quōue ordine constant:
I pse acie: qua cuncta soles discernere: Mentis
I nspectans: paruum non dedignabere munus:
Q uod tibi non parua offerri super Arte laboro.

IOANNIS AVRELI AVGVRELLI
CHRYSOPOEIAE:
LIBER PRIMVS.

H Vmana experiens naturæq; æmula uirtus
A urum num uere faceret: qua fideret arte:
Q uis ue modus foret: est animus quærenti-
bus ultro
D icere: quaq; palam uestigia nulla Priorum
A pparent: proferre pedem. Vos numina gressum
D irigite: est hominum quibus experientia curæ.
T uque adeo in primis: auro cui plurima Tellus
S pargitur: & uasto uenas sub corpore condit
S yderei succo plenas meliore Metallis:
P hœbe ades, & tecū accelerans non passibus æquis
A lma soror: grauis argento cui sæpe fatiscit
O rbis item: summaq; ostentat brachia terra
C andoris grato ætherei fucata colore.
T u quoq; nec cœptis Cylleni audacibus usquam
D efueris: tibi nam puro de fonte perennis
R iuulus argentum: Vulgo quod uiuere dicunt:
S ufficit: & tantis præstat primordia rebus.
D eniq; tu pater ignipotens: quem feruida flammis
A ntra iuuant: tentisq; expressæ follibus auræ:
F ornacesq; incudesq; & liquefacta caminis
M assa æris ducti auriq; electriq; recocti
I nuictum exercent semper: Tu maxime præsis
A rtifici Vatiq; simul tua facta canenti.

N il sine te solers Ars incohat: Eia age sanctum
C oniugis ut tecum pergat descendere numen
E ffice: quam penes est generandi plena potestas.
H æc mihi ne cursu naturæ auertar: & usquam
D eclinem: ostendet quot constant cuncta: quibusq;
P rincipiis: quæue hinc ineunda est semita: quâtus
S it modus: ut certam capiant humorq; calorq;
T emperiem: cuius suauis perfusa uigore
O mnia: perpetuo fœtus in sæcla propagant.
T u molli è gremio surgens uxoris amata
A rte pari prorsus genitalem imitaberis ignem.
P er te sublimi pendent in uase Metalla:
P er te eadem triti specie sub pulueris imo
F undo hærent: eadem per te calefacta liquefcunt.
T u mihi: tu lentum solus pater alme calorem
I ntendes: & cum tempus dabit: ipse remittes.
T u princeps operis tanti: Tu carminis esto
P rincipium: feruens Dulcis mihi spiritus oris
E xtet: eatq; uirum per te Vulcane per ora.
N ec tu non faueas tantis æquissima Votis
P risci perpetuum sæcli decus Heroine:
Q uam circū exultāt laudata ad flumina Nymphæ
M inciades: Phœbiq; chorus comitatur euntem:
A ut fouet Andino recubantem in gramine Mantò
L æta trium nodo Neptem complexa sororum:
S ic mihi iam gradibus crescent incepta secundis
N ec rerum series illis: aut copia deerit:
E t sua scribendis accedet gratia rebus.

I mmenſo primum cali quodcunq; ſub orbe
S eu ſimplex fertur corpus: ſeu corpore conſtat
M ultipli: tendit ſobolem proferre: diuq;
Q uaq; poteſt: augere genus: ſpeciemq; tueri.
N anq; ubi materiem ſparſus comprehenderit ignis
V ictor agit flammis: Donec conuertat in ignem.
I nſicit humectatq; liquor: nec deficit uſquam:
Q uin in ſe quicquid tetigit: ni maior ibidem
V is obſtet: uertat: tenuesq; effundat in undas.
S ic aer: ſic terra ſibi conferre laborat
V ndiq; ſic longo cuncta in ſe tempore transfert.
A t quæ compositis conſtant: quæcunq; feruntur
V iuere: de propriis uel ſemina ſtirpibus ædunt:
V t foecunda Ceres: ut germen fertile Bacchi:
V el ſibi conſimiles natos Animantia gignunt:
V t bellator Equus: Bos ut bene iunctus aratro:
V tque Hominum proles mira & cæleſtis origo.
H æc inter uariant: quæ nec primordia rerum
E xtant: quæq; frui uitali ſorte negantur:
V t media quæcunq; ſedent tellure Metalla:
Q uiq; latent miro grati fulgore lapilli:
N ullo nanq; genus ſobolem ue augere putantur
S emine: ſed cunctos æui torpere per annos.
V erum hæc ipſa etiam ſecreto uiuere quibus
S entiat: & uita diuino munere fungi:
H æc & oriri eadem ſi contemplabitur: & ſi
A ugeri ex ſeſe: penitusq; increſcere cerneret:
V t mox è uariis patefactis noſſe licebit.

Quod si non sobolem educunt: non cetera uertunt
In semet: causa est: quod multa spiritus illic
uirtus Materix abstrusus: uitam qui porrigit omnem:
Explicat agre ex se uires: ni uiuida promat
Hæc hominum uirtus densa sub mole latentis.
Hoc etenim quicquid diffunditur undiq; cali
Aeraq; & terras & lati marmoris æquor
Intentus agi referunt anima: qua uiuere mundi
Cuncta putat: ipsumq; hac mūdum ducere uitam.
anima A sit animæ quoniam nil non est corporis expers:
quæ Mundus at: & mūdi partes quoq; corpore cōstant:
uirtus Spiritus hæc inter medius fit: quem neque corpus:
Aut animam dicas: sed eum: qui solus utroque
Participans in idem simul hæc extrema reducat.
Hic igitur maria: ac terras: atque aera: & ignem
Viuerique: augerique: atque in se cuncta referre
Semper auet: semper stirpes: animantia semper
Gignere: perpetuamque sequi per sæcula prolem.
Denique sic etiam fuluo detentus in auro
Ipse manum cupit artificis: qui uincula soluat:
Et qui se propria reddat uirtute potentem.
Quod si quis properas hunc artis uiribus unquam
Explicet: atque diu tepido post incoquat igni:
Continuo aspiciet: uisu mirabile: uitam
Auro impertiri longo cum seminis usu:
Nec deerit: quin ex auro sibi procreet aurum.
Quod cum ita constiterit: durate & credite dictis
Intenti artifices: & res sperate secundas.

I am patet his: ut non tatum sub montibus aurum
Natura efficiat: sed ut id quoq; prodeat arte
Quoq; modo id fieri possit: quandoq; docebo.
Interea: ne quid nobis quarentibus obstet:
Quo minus his adhibere fidem sit forte necesse:
Quæ contra soleant dici: nunc omnia soluam.
Mox eadem ualidis grata experientia signis
Impetret: & grauium sententia prisca uirorum
Delebit/referens quæ iam uidere parentes
Ipsi oculis: manibusq; simul tetigere beati.
Atq; hinc incipiens cuncta hæc ex ordine pandam.
Nil mirandum æque: quam si quod longa peregit
Annorum series genitalem semine ceptum:
Audeat illud idem momento protinus horæ
Ars facere: ac proprio naturam uincere cursu:
Quem tenuit tanto in spatio per grandia terræ
Viscera: summa eadem seruans uestigia ab ima
Sede: per anfractus tantos: ac cæca per antra.
Nec minus his mirum si quis primordia possit
Scire: quibus constet purigenus omne metalli:
Atq; ea componens: aurum dum conficit arte:
Mensura exaquet: nec non & ponderelibræ:
Metitur quibus hæc natura: & ponderat unis.
Quid locus? an quisq; poterit fornace calorem
Aequare? exiguis qui circumducta caminis
Nunc loca terrarum perfertur: nunc petit altam
Tellurem: mox & supraq; infraq; refertur
Vnus: & inserto distendit cuncta tepore.

Q uis potis est unquam tanta omniparentis apisci
M unera naturæ: quæ uis mortalibus unquam
T anta fuit: non ipsi etiam: qui numina cælo
D eiicere in terras conati: uellere ab imis
I am potuere suis montes radicibus altos:
I nuitæ au derent sacra in penetralia terræ
T endere: scrutarique piæ secreta parentis,
A dde: quod in uarias mutari corpora formas
N atura haud patitur: neque enim uelocis equi bos
I nduerit speciem piger: aut parnasia laurus
I n se chaoniam poterit conuertere quercum,
N ec magis æs puro se commutauerit auro:
Q uam si quodque etiam queat à quocunq; creati.
H æc sunt quæ cælo missam diuinitus artem
C onantur frustra iudiciis tenuare pusillis,
A t neq; scire opus est (quæ hæc sit noscere pulchrum)
Q uæ quibus extiterint gignendis ultima rebus
P rincipia: aut quali fuerint ea lance recepta
I n numerum & pondus: neq; enim si farrea tractes
S emina: constituent quæ far primordia quaras:
Q uæ ue ea conueniant mensura & pondere farri.
F arra sed ipsa putri mandabis condita terræ: et
V irtutem latitantem intus seseque mouentem
I rritans tantum: naturæ cætera linques,
N ec longinqua a deo spatiosi temporis ætas
C onuenit huic operi: uires quod præmit ab auro:
A c non principis è primis conficit aurum.
Q uid si nobilius quoddam: quod præstet & ipsi

Auro: contendant proprio molimine summi
Percipere artifices: apte cui nomen Elixir
Experti fecere arabes: uerique dedere
Indiciū: id quoniā in melius quodcūq; metallum
Ducit: & infectum mira depurat ab arte.
Sic neque spectandus nobis locus ille: calorque;
Quo calet inclusum semen genitale metalli:
Quique diu fertur specubus tellure sub alta:
Ast alio prorsum ducendi tramite gressus
Naturæ pariter secessus inter & artis:
Qua simul ad metam prospectans utraque ducit.
Denique nec speciem uerti tunc arte putaris:
Aere: uel argento duci si uideris aurum:
Sed priuum hoc priuo fieri ex ære atque argento
Aurum credideris: ueluti si farris in agro
Infelix lolium & sterile nascantur auenæ.
Aut si forte boum uideas per uiscera toto
Stridere apes utero & ruptis efferuere costis.
Aut ut plura sinu molli simul oua puellæ
Rite fouent: multus tenero sub pectore bombæ
Palpitat: & lecta nutritus fronde uirentis
Dehinc mori: tenuis texto se uelleris orbe
Implicat: actandem pedibus munitus & alis
Papilio de uerme pedes uolitanque recedit.
Quid si cuncta etiam sint uni subdita formæ:
Quæ specie uulgo perhibent differre metalla?
Equibus extiterit quodcunque impurius: atque
Sordibus infectum terrestribus: exuet omnem

A rte lucem citius: purumque nitescet in aurum.
 A t quæideo haud nescire opus est: quibus abdita terris:
 E t quibus è causis sunt: & quot sorte metalla:
 Q ua uarie primo fuerint distincta sub ortu.
 S ed quis in arcanos terræ descendat hiatus?
 Q uisue referre pedem possit loca tetra remensus?
 V eridico ue queat fari quæ uiderit ore?
 V os musæ: quas nosse decens & dicere par est
 O mnia: uos diuæ nulli memorata priorum
 D icite: sic uobis ipse aurea uasa sacerdos
 P rima feram: æternum sic aurea carmina durent.
 L ynceus: ut fama est: uisu prælatus a tuto
 O mnibus: è summo siculi qui culmine montis
 P œnorum in portus oculo contendere posset:
 E t numerare etiam uersantis littore puppes.
 H ic simul oppositas moles: simul ædita saxa
 I nserta montes acie penetrabat ad imos:
 A ltaque secretæ spectabat uiscera terræ:
 A era per purum ueluti: uitreas ue per undas
 A ut liquida quondam crystallo missa uidemus
 S pectra: quibus rerum nobis responderet imago.
 O quotiens patrii residens sub rupe pachyni
 T rinacria inque omnem supra speculatus & infra
 A etnei causas ignis motusque uidebat.
 Q ui simul ac tanta uise procul omnia sensit
 C ernere: non ultra cunctandi certus: & alte
 P rouidus: externas animum conuertit ad oras.
 E rgo ratem certa plenus spe magna uidendi

C onscendit: pelagique deos in uota salutat,
S icanio uerum portu uix soluerat: ecce
C um fera tempestas cælique marisque legentem
G raiorum ob portus/Epyri uertit ad urbes.
H anc Arethusa illi nymphas hortata marinas
I mmisit: nymphisque etiam adnitentibus ipsis
E t totum ex imo passim miscentibus æquor:
N anque illas metus in thalamis ne forte uideri
A equoreis possent inuaserat æquus: & omnis
T um chorus obscura septum caligine cælum
T exerat: ac noctem nautis obduxerat atram.
H inc ille aerii properans it proxima Pindi
C ulmina spectatum: nec longum tempus: & omnis
I nterius Rhodopes: Hemi: Tomariq; cauernas
F ontibus irrigui centum procul inde uidebat:
O raque cernebat terræ in penetralia centum.
Q uin Pindo exoriens aderat Achelous ab ipsis
S edibus ante oculos & ab imo uiscere lynceo:
A ltera qui longo retinet taurina recessu
C ornua: seque alte exporgens inmensa per antra
O cculit Herculeæ metuentem uerbera clauæ.
I lle etiam lento præcelsa ceraunia passu
C ircuit: & uisu simul interiora petiuit
O mnia: mox graiæ uariis in montibus oræ
C onfedit: penitusque cauis rimatus inhesit
O btutu specubus: mirandaq; plurima primus
V idit: & hæc eadem nobis memoranda reliquit:
Q uæ dum aliis ad nos olim delata uicissim

P rodimus: ante omnes hæc intro profus ab illis
S pectari cupimus: quibus alto in pectore Pallas
I nsidet: atque illic scitu pulcherrima uersat.
P rincipio locus & sedes decreta metallis
G ignendis: terræ est inum atq; immobile uiscus
M armoreæ in morem pateræ sub montibus altis
E xcisum: uelutiq; cauo sub fornice clausum:
Q uo solis radii penetrant: crebrique feruntur
S yderei innumeris etiam fulgoribus ignes:
C ollectumq; coquunt humorem: ac iugibus inde
S axa per & rimas loca cuncta uaporibus explent.
A st ubi continuum passus uapor ille calorem
C onfedit: nec iam secreta per antra uolutus
A mplius: immensos post tandem induuit annos:
H aret in expletis uenis informe metallum.
N anque liquor partes terræ dispersus in omnis:
E t tenuis mixtus tenui: lentoque calore
C ompositus: quondã fugiens & pinguis & unctus
E xiiit eualti fundo crateris ab imo:
S ulphura ubi argento feruent immixta perenni/
A rgento fluere insigni/uitamque per æuum
D ucere: queis primis gignuntur multa duobus.
H oc matris: patris illud enim uim continet: huius
S uscipere: illius pars est præbere calorem.
H inc fului species Auri pulcherrima fulget:
H inc nitet argenti candor: rubet ærea uena:
F erreæ nigrescit sub apertum: plumbea pallet:
A lbiat at stannifacies imitata colorem

A rgenti: pondusque ferens: ni strideret: æquum.
I n primis igitur cupidis mortalibus aurum
Q uæritur ingentis inter uariosque labores:
P erque laborantis manifesta pericula uitæ.
N anque ferunt Indos: regio qua uergit in Arcton;
T endere furatum cumulos: quos eggerit auri
F ormicarum ingens manus: at non segniter illas
E xire: ac contra stare: & fugientia passim
V nguibus & rostris lacerare: & figere terga:
A ufugiat quanuis celeri gens illa camelo.
N ec minus aut scrobibus curæ: uastisue ruinis
H esperii impendunt: si quando è montibus aurum
E ruerint: neque enim nunc quæ ramenta ferantur
F ulua tago: expediam: sed quæ maioribus illi
S ubstineant subiecta laboribus: atque periclis
I nnumeris: & quæ uincant opera ipsa gigantum.
N am steriles magno primum conamine montes
E xcindunt: penitusq; petunt: qua nulla dabatur
S emita: per cuneos accensis uiscera lychnis.
A tque imas nulla phœbi sub luce cauernas
N octes atque dies penetrant: omnique recessu
E xplorant aditus: humerisque excisa uicissim
E xportant: traduntque aliis longo ordine primi
P er tenebras: donec lucem qui percipit unus
E ggerat extremæ pondus ceruice receptum.
A st illos prædura silex si forte moretur:
Q ualis iam pœno rupes sese obtulit hosti:
D um ferus aerias in nos transcenderet alpes:

Hæc igni excoquitur tunc: & mollitur aceto:
Voluitur at picea circum caligine fumus:
Et miseris latitans compresso spiritus ore
Obstruitur: uitamq; operæ sub fasce relinquunt.
Atq; ideo cædunt ingenti pondere ferri:
Et uacuos summæ reserant telluris hiatus:
Qua uapor inclusus cuneis exhalet apertis.
Nec mora: nec requies: quin multo fornice mōtem
Substineant totum: cum iam maiore peracta
Parte operis: cædunt extremæ fornicis arcus:
Etrima signum præbent: quam peruigil unus
Aerio montis residens in culmine sentit.
Hic ictu: aut clara reuocari uoce repente
Cum famulis iubet artifices: ac deuolat ipse
Protinus: ingenti strepitu longoq; fragore
Mons cadit: humana nequeat qui mente referri
Conceptus: quantumq; obtusas occupet aures:
Aut incredibili quam compleat omnia flatu.
Illi naturæ gaudent spectare ruinam
Victores: neq; adhuc illinc educitur Aurum:
Nec sciueretiam tum: cum fodere: uel ante
Esse: sed una illos ad tanta pericula duxit
Spes inuicta omnis per casus: perq; labores.
Sed qd in his tātū morer? aut quæ mira supersunt
Præteream? nihilo cum sint his forte minima.
Est deinceps aliud fessis studiumq; labosq;
Quo tantam expurgent immisso fonte ruinam:
Iamq; igitur summo præcelsi è uertice montis:

Q ui reliquos longe superet: centesimus et si
S eparet hunc lapis: huc immissa canalibus ampla
F lumina deducunt tanto currentia tractu
D esertas inter ualles: perq; inuia saxa:
R upibus excisis: trabibusq; inserta cauatis.
E rgo omnis uario concursu protinus unda
I n mare colligitur uastum: quo deinde recluso
E rumpit tanta ui torrens: omnia secum
V t trahat: ac latum terræ prouoluat in æquor.
E xcipitur tendens uariis hic deniq; fossis:
Q uas illi passimq; cauant: sternuntq; gradatim.
E st Vlex asperq; frutex rorisq; marini
P ersimilis: retinet crebris qui stirpibus aurum:
P ropterea includunt tabulis latera omnia: & ipsis
A lte suspensis ita: per prærupta canali
I n pelagus tendunt uada è tellure lacunæ:
Q uod superest: ramis innectitur ulicis aurum.
N ec labor ille etiam tenuis: cum flumina tentant:
E t grauibus dites cribris agitantur harenæ:
A ut operosum æque quicq; quis proferat: ut cum
E ffossis alte puteis quæcunq; latenti
E ruerint penitus fundo: tunduntq; lauantq;:
V runtq;: in tenuemq; molunt diducta farinam.
H i quoq; iam fuerant Italis quandoq; labores
F lumina per: puteosue etiam: montisue ruinas:
I tala dum patuit priscis exercita tellus.
C ui post quippe pia lege interdicta pepercit
A uri sacra fames: neq; enim exhaurire metalla

I talia: parca & prudens est passa uetustas.
N ec foret hac etiam regio foecundior ulla:
Q uae ue magis flueret uenis nunciugiter auri:
I psa diu cum tot fuerit non hausta per annos:
S inon mortales inter discordia; si non
M ars eat hos inter uexans immania corda:
S ed contra ditare orbem si regibus una
C ura sit: & populis ditato fungier orbe:
P acis opus: qua cuncta uigent inuenta per artes
I ngenuis aptas animis: quas inter haberi
N on imo dignata loco fortasse putanda est
I psa haec: quae grauidae scrutatur uiscera terrae:
D iues ubi pateat latebris auraria caecis.
H ac etenim reliquis preciosius arte metallum
E ruitur: meritoq; id cunctis nomine praestat.
S eu color inspicitur gratus: quo sydera fulgent:
S eu lentus facilisq; tenor: quo cedit in omnis
P artes: seu pondus rerum superabile nulli
P enditur: aut uni quoniam nil deperit auro
I gne: uelut solum consumit nulla uetustas:
A cneq; rubigo: aut erugo conficit ulla:
C uncta adeo firmis illic compagibus haerent:
S ulphur ubi ardoris posita pinguedine causam
P erdidit: & fluidi: quo non uelut ante: uaporet.
A c longo interea decoctum tempore pura
M undicie: & clara perfusum luce nitescit.
A tq; ita temperiem summam radicitus humor:
E t calor exaquant illi: pariterq; colorem

P
V
P
H
P
M
E
H
O
S
P
G
C
D
H
Q
S
E
S
E
N
E
P
V
P
Q
I
A

erspicuumq; ferunt. argento nec minus ipsi
iuo etiam terræ partes miscentur in omnis
rorsus aquæ partes nullo discrimine iunctæ.
Inc calor argenti necnon & sulphuris una
erspicua inter se denset corpuscula paruo
Multa loco: simul unde color pondusq; resultat:
Et longo constans illorum tempore nexus,
His è principiis poteris dignoscere certo
Ordine: quo distent inter se quæq; metalla.
Sulphura si fuerint lutulenta: argentaq; uiua:
Principio: inficient pariter quodcunq; sub ipsis
Gignetur: magis atq; magis: quo non calor æquus
Concoquet: aut iusto quo iam maior ue: minor ue
Durarit perstans multos coctura per annos.
Hinc uaria rerum formæ: quæ nomine quondam:
Quod sint sæpe simul: graio dixere metalla.
Singula seu propriam speciem sortita feruntur:
Et diuersa aliis a deo distinctaq; persistent.
Seu cunctis unum natura semen inheret:
Et genere hæc uno sese specieq; tuentur:
Nec distant alio nisi quod felicius illud
Exiit: hoc misere secum sordentia traxit
Principia: atq; eadem cōstans non exiit unquam:
Vtraq; cum menti sedeat sententia summis
Patronis: neq; adhuc litem dissoluere iudex
Qui uerit in cassum conatus: proxima ueris
Intuitus neq; adhuc: tantum hic natura recessit:
Abdidit & grauium sese in penetralia rerum.

Hactenus obiectis tantæ rationibus arti
R esponsum: læto nunc experientia uultu
P rodeat erroris expers: & nescia falli.
Hanc quoq; seruitum perhibēt uenisse Prometheo
P ost famulas: quas ille polo deduxerat artes:
A tq; diu illum opera famulantis nauiter usum:
V erum ubi consenuit: tantum prudentibus illam
I pse uiris fertur moriens liquisse uolentem.
Hos itaq; hæc certo docuit faciliq; periculo
N onnulla inter se immutari ex arte metalla:
N ec tantum hæc: uerum fieri quandoq; per artem
V ere aurum: argentum ue aliis exemptile rebus.
E st lapis effossus Syria pictoribus: auri
P igitur uero quod & ipsi nomine dicunt.
F rangitur attritus specularis more lapilli
I n summa ostentans auri tellure colorem.
H unctum purgatum docte prius excoque multo
I gne: per anfractus longos: qui ducitur usq;
Q uo redeat flammis in se uolentibus idem.
I gne olim hoc Cæii solertia principis aurum
F ecerat: obryzon sapiens cui Græcia nomen
P ræbuit è rerum inserta uirtute receptum:
S eu multo quoniam purgatum redditur igni:
S eu nulla quoniam maculatum sorde renidet:
N ec pigmentum auri fuit amplius ipse: sed aurum:
Q uo lapis ante auri tantum simulauerat auram:
A t ne forte nimis uideamur prisca referre:
C armine perpetuo nobis propiora canamus.

I ncrefcunt hærentq; cadis simul undiq; cruftæ:
A lba quibus longo fenuerunt tempore uina:
H as meus Euganeæ gentis Schola tum decus imo
A ccipit erafas fundo: coftifq; uetufti
V afis: & includit purgato fictilis ollæ
I n medio: atq; luto testam circumlinit omnem:
O bturatq; illi rimas: atq; obftruit ora:
H anc deinde ardenti iubet in fornace diurno
N octurnoq; calore coqui: qua uitrea feruet
M affa datura olim uarias liquefacta figuras.
V erum ubi iam fatis eft ea uifa caloribus ufta:
P erpetuis: illam demit frangitq; repente:
M oris ut eft: fpectatq; simul num protinus albet:
E t teritur ueteris iam fex decocta lyei.
I nterea fed enim: cunctis mirabile uifu
S cintilla: confperfa polo uelut aurea figna:
I nnumera argenti miro in candore uidentur.
S ed quid in alterius uifis moror: inq; relatis:
A tq; aliena premens nunc per uestigia tendo:
V idi ego qui tenues argenti rite tabellas
S pargeret & lateris contriti puluere: & una
H uic uirides aeris squamas niueasq; perufti
C ontundi micas falis iniungiq; iuberet:
P uluereofq; aliis grumos e rebus aceruans:
Q uas uetat & ratio: nec non ars ipfa referri:
H æc ne fordentis uulgi uilefcatur in ufus:
I lla ut non ulli quæ funt calanda reuelet.
M ox ita compositis angufta in pixide lamnis

S ubiicere inclusas arcto sub fornice flammæ:
Q uales crediderim torrere ad tartara fontes:
A ut ubi sulphureis diros premit ætæna sub antris.
A t postquam ardenti fuerant hæc cuncta camino
T osta dies noctesq; nouem; tum demere massam
F eruentem; deque ignis adhuc feruore rubentem
A bluere algentis roranti aspergine lymphæ:
Q uam simul in partis lima diduxerat acri
E xiguas: phialæ secreta in parte locabat
A rtificis mire ingenium; nam desuper undam
F undebat: quæ mox argento excerneret aurum.
T um uiridem sensim in laticem liquere uideri
A rgenti uis illa prius compacta; sed inimum
V as auri seiuncta grauis ramenta petebant:
T antus aquæ uigor est: tãta illo in puluere uirtus.
N ec forte apparet alibi concordia rerum
C larius: ut nectat quæ uix iungenda uidentur:
S iquis particulas commixti pulueris omnes
C omputet; & uarios illarum existimet usus:
Q uæ tamen hoc unum concordie ex arte tulerunt.
N ec minus: ut rebus proprias discordia uires
A uferat: ut molli tenuari dura liquore
V iderit: atque breuis consumi protinus horæ
M omento; & tenues effundi prorsus in undas.
L ympharum uero species haud traditur una:
N anque alie quæcunq; hominum tellure metalla
E rutaq; & durata manu si tangere crebris
C ontingat guttis: eadem mirabile uisu:

A ut minuūt in frustra: aut in tenuem ocyus undam
D ispergunt: liquidoq; docent assuescere fluctu.
S ed tamen unum a deo uis hæc non inficit aurum:
N ā perstat simul incolume: & simul omnibus illinc
S ordibus ablutum confestim purius exit.
E st etiam lymphæ illius: si credere dignum est:
M ira quidem: & nobis non immemorāda potestas;
Q uæ quodcūq; semel purum & sine labe metallum
C ontigit: argenti tremula sub imagine uiui
C ogit in alterius speciem formamq; resolui.
Q uid quæ de ueteri guttatim stillat Iaccho?
D e inde fimo incoquitur putri: lentoq; calore:
D onec in ætherei splendoris uersa colorem
A ccipit è summo cælestum corpore nomen:
H ac quoq; dura ferunt certo mollescere ductu
C orpora: quæ Phœbi uel quæ dignata Dianæ
N omine: mortales rebus præponere cunctis
I nstituere: quibus precii mensura pateret.
N ectamen: hæc quauis ita sint: immune putabis
E sse aurum: certo quin ex humore fatiscat.
A cris aquæ hoc etiam diræ uiolentia rodit:
E t terit: & liquidas tenuatim uertit in undas.
V erum hæc exiguam lucem tibi recta sequenti
P ratulerint: ueri qua cernere culmina possis:
Q uo te discutiens tenebras industria ducit.
S unt aliæ ex aliis quærendæ fontibus undæ:
I am quibus ex sese: nulla ui: leniter aurum
H umescat: nullo alterius ueniente liquoris

A uiliso: exterius propria soluatur in unda.
H oc agite: hinc uobis summam perquirite laudem
D iuini artifices: hæc nanq; potentia celo
C ælestis descendit aquæ: qua cuncta tuentur
R obore se proprio: nec non producere foetus
I psa sibi similes: & in æuum extendere possunt
P rogeniem: multos fragilem durare per annos.
N onne uides quanto secum natura tenore
C onsonet: utq; modum generãdi cõprobet unum
S emper: & unius ui nitens seminis: uni
S eruiat una operi: quod & unum nacta quiescat:
N ec Bacchi si tentet opus: Cerealia miscet
S emina: nec: cereris si frumentaria quærat:
P inguia cecropiæ tractat plantaria diua.
O rdea cui cordi: demum serit ordea: ne tu
N uncaliunde pares auri primordia: in auro
S emina sunt auri: quanuis abstrusa recedant
L ongius: & multo nobis quærenda labore,
N ec maris immensi reputes: aut nubis aquosæ:
V elliquidi fontis similem: quã quærere lympham
I nstituis: neq; enim: quod tu obseruare memõto:
I nficit illa: liquat ue aliquid: cum spargitur: aut id
H umectat: propius cui uenerit: arida nanq;
P ulueris hæc extra in speciem se prodit: at imis
V uida contusi liquet in penetralibus auri.
H is olim ueteres intenti gnauiter undis
I nportum rexere ratem felicibus auris:
I gnarosq; uia mediis in fluctibus inter

O bstantis scopulos frustra liquere natantis.
H inc multa expertum; nec non & multa docentem;
I nsula diuino Balearis munere misit
A lma uirum: cuius miro uelamine tectus
I psequor: quo cuncta madet; iam credere multos
I mpulit: ut Bacchi candens & limpidus humor
P rincipia ablueret secretæ protinus artis.
A t non ille quidem sentit; quæ dicere prima
E st facie uisus; neq; tunc stillantia uina
Miscebat: cum iam præstanti lentus in urbe
I nsubrum ternos residens feliciter annos
F ecit inexhaustum pondus prædiuitis auri.
A c sociis: quos ipse sibi coniunxerat: æquus
D iuisit tenuem diuini pulueris offam;
C uius in inensum quota pars traduceret aurum
I am pridem quæcunq; forent infecta metalla.
H inc quoq; cultus arabs uitreo de fonte liquorem
D esertas inter ualles; præruptaq; purum
S axa super ducit: nemorumq; occultat in umbra
A ltorum: densis passim quæ uepribus horrent;
A st alias tamen hic uenas ostentat aperte:
V ber ubi emanat semper nec inutilis humor;
E t te dum uariis immensa per auiâ rebus
D etinet intentum: felices præterit undas;
Q uas manibus quondam puris haurire solebat
I pse: nec admiscens aliud; longumque diuque
C ompositas parua leuiter fornace coquebat;
V nde opera arcana naturæ occulta reclusit

Sæpius: & grates diis immortalibus egit.
Sicalii: quos experiendo maxima rerum
Vifere iam decuit summo quæfita labore:
Angustum per iter recto de tramite nunquam:
Qua prius ingressi declinauere: nec ante
Desinere optarunt: licuit quam tangere lætis
Tandem exoptatum longo post tempore finem.
Hoc opus: hanc primum tãtam mortalibus artem
Interpres rerum ostendit sanctissimus Hermes:
Neclatuit tanto duxit quos munere dignos:
E doctos sed iam docuit: penitusque remotos
Rebus ab his; tanquam non dignos: terruit omnis
Ne peterent; quæ non unquam contingere possent:
Iamq; probos tandẽ accendens: ut quærere uellẽt
Quæ sciret: ueroque ipse deprehenderat usu:
Admonuit paucis contentum pergere doctum
Artificem: tanquam naturæ rite sequentem
Certa solo pressis stabili uestigia signis.
Quinetiam humano docuit de corpore pelli
Hac omnes ualida morbos faciliq; medela:
Seruarique diu nitido cum flore iuuentam
Et senium placidos produci grande per annos:
Nec sanctam uiolare fidem; nec fallere quenquam
Ille potens sacri patitur medicaminis usus:
Hoc sed qui poterit diis adspirantibus uti:
Et præstare etiam quotiens defecerit; ille
Plurima contemnens: & seruantissimus æqui
Hinc erit: & frugi: cura sique eludet inanes:

E t dites supra gradiens ditissimus omnis:
P auperiem simulabit ouans: ac saepe benignus
P roderit: & miseris latitans succurret egenis:
I nnocuuſq; aliis sibimet gaudebit adesse:
E t facilem ducet momenta per omnia uitam:.

IOANNIS AVRELI AVGVRELLI
CHRYSOPOEIAE LIBER
SECVNDVS.

H Actenus auriferã secretæ Palladis artem
Inuentã humana quõdam uirtute coegit
Credere nũc ratio: nũc experiẽtia suasilit.
Iãq; ea qd possit: quo prudẽs tẽdere p̄gat:

Hinc canere incipiam: dextro modo numine Phoebi

Difficiles adeo factu: dictuq; per artes

Ingrediar: uerbis addens & rebus honorem.

Tuque ades ó cultum Musis & Apolline pectus

Ante alios olim cunctos diuine Poeta:

Quo duce secretum per iter procedere tantum

Ipse queam: ut propius Pimplei culmina cernens

Alta iugi: ne quo interea per deuia ducar.

Illuc nanq; animus certa spe ductus anhelat:

Et fidit gradibus crescentis scandere famæ:

Nulla xuiquam longa queat delere uetustas.

In primis niueo sparsus candore lapillus

Quæritur: aut longo contritus tempore puluis

Eniueo inliquidum uersus candore ruborem.

I llus infecto tenuis pars mixta metallo
I nferit argenti subito: mirabile: pondus:
E t speciem: uel si argento fit proxima uiuo:
D edocet hoc fungiliquenti immobile uita.
A truber ipso etiam puluis preciosior auro
Q uodcunq; ex illis primum calefeceris igni:
V ertet in immensum pondus tibi protinus auri.
A tque ideo artifici maius nihil esse putato:
Q uam quibus è primis opus id componere possit:
N oscere: quæ ue prius capiat circumq; laboret.
M ox ut naturæ se tum præbere ministrum
S entiat: exemptum latebris cum nobile semen
P roferet in lucem solers: iterumq; tenebris
R eddet: & occulta seruatum pixide claudet.
C umq; aliméta putri sensim dabit humida Massæ
A gricola ut quondam telluri semine iacto
S pargit rore leui tantum sitientia culta.
N ec minus interea tepidum cum suggeret ignem:
E t genitalem intus uim ui subeunte fouebit:
V t calor interius solet exteriore iuuari:
A c stomacho prætenta manus præstare uigorem
V t ualet: utq; ægri uires releuare caducas
A pposita exterius possunt fomenta medentum.
N ec uarias specie res admiscebit: & uni
Q uodcūq; obstiterit iunctū: procul inde mouebit.
O tardas adeo mentes: assuetaq; falli
A rtificum uario rerum per inania ductu
P ectora: cum duris quid mollia uina metallis?

Apta epulis; atq; apta bibi suauissima uina.
Quid leuis humano missus de corpore sanguis?
Quid lapsi è rosea flaui ceruice capilli?
Oua quid; & lectæ summis in montibus herbæ
Conueniunt imis fossis sub montibus auro?
Hic tamen expressam prælis torquentibus uiam
Accipit; & phialæ postrema in parte reponit;
Cuius in extremo rostrum connectitur ore.
Hanc super ignitos cineres candente camino;
Aut super undosum laticem feruentis Aeni
Collocat; at tenuis fertur uapor intus; & hærens
Alta petit; leuiusq; liquens it fufus in undas;
Ardentemq; uocant lympham uitæq; liquorem;
Vitrea quem raris effundit fistula guttis.
Hic ergo ut multis uicibus stillauerit: una
Collectus uarios tandem seruatur in usus.
Præcipue uero: modico lentescat ut igne;
Sive fimo incoctus nulla non arte tepenti.
Fingitur oblongo uitreum uas ductile collo;
Bina unde: exiles uelut ansæ: brachia pendent
Concaua: quæ uentrem uasis flectuntur ad imum.
Hic igitur liquor inclusus cum summa per ora
Fertur: continuo binas inclinat in aures;
Ingreditur: repetitq; iterum: quas liquerat imo
Fundo feruentis lymphas: iterumq; refertur
Ad supera: atq; leuis nusquamue quietus eandem
Itq; reditq; uiam totiens; & mobilis idem
Ipse in se sua per uestigia confluit humor:

D onec paulatim niueam densetur in offam.
T enuibus hæc tandem lamnis componitur auri:
E t coquitur lento forsan; longoq; calore.
V erum hoc ne; an ne alio quouis ea deniq; pacto
C ommiscent (nāq; hoc haud est exquirere nostrū)
I ncassum cuncta exercent; frustra q; laborant.
N am specie diuersa simul dum iungere curant:
A ltera ut impediant primo mox altera motu:
E fficiunt; ullo ne possint tempore quicquam
A edere; quod per se natura constet & unum.
N anq; ita principio statuas cuncta esse sub una
R e; quibus hic opus est; nihil ut quæsiueris extra:
P ræcipue humorem; qui sese iugis abunde
S ufficit; atque intus seruat; dum prodeat illud:
Q uod cupis; & gigni tanto conamine certas.
Q uinetiam duplicem scito uim intrinsecus esse:
E t quæ semper agat; & quæ patiatur; ut una
F œmina; masculq; agent; ueluti cum pullus in ouo
C rescit agente qdem hoc; atq; hoc patiēte uicissim;
E xterius tantum miti atq; fouente calore
A diutus; neque tu quid conuenientius ullum
E xemplo hoc credas; neq; quod me iudice semper
A crius inspectes; atq; ad quod cuncta reducas.
A st alius puro uarias de sanguine partis
E licit; atq; adeo ductas elementa uocare
I nstituit; tanquam possint ea forte uideri
S implicia; aut tangi manibus; secreta uel usquam
E sse; uel includi quoquam; quin protinus omne

Vas penetrent: duro quanuis adamante peractum
I d fuerit: simplex neq; enim consistere corpus
P arte potest orbis uasti uiolenter in ulla:
S ed propria tantum gaudens in sede quiescit.
S ic saepe ex aliis rebus: sic saepe seorsum
Q uattuor è tonsis ponunt elementa capillis.
A t non sic natura potens hæc segregat unquam;
S ed miscet potius simul: & confundit eodem
F rigida commutans calidis: humentia siccis:
A tq; ita corrumpit solidum: nec diuidit ulla
I n partis: seruans genitalem seminis illi
V im: qua corrupto corpus de corpore gignat:
N anq; ex quo qcquam genitū est: id putruit ante.
Q uid qui conatur quæ sitæ longius herba
I nualido aufugiens argentum sistere succo?
I dque gelat: duratq; simul: sed figere nulla
A rte potest: ictu quo molli ducere possit.
A t non quod solidum faciat: uel ductile: tantum
Q uærendum est: sed quod uideatur posse priorem
A uferre: atque illi defecto inducere formam
M ox aliam: & puri speciem donare metalli.
S ulphura quid memorem longo deterfa labore?
N itraq; purgato s; sales: tosta s; lyei
L ongæ uifeces: uel quæ atramenta calenti
A ccensa effundunt guttas è uase rubentis?
H inc soluunt: iterantq; uices: ac saepe resoluunt:
D einde lauuant: iterūq; terunt: mox figere tentant:
I n calcem uertunt etiam: missoq; uapore

I n sublime ferunt tenuati corporis auram.
C ompositos uaria uideas hinc lege caminos
I nnumeros: totidemq; luto lita uitrea uasa.
Q uæq; sibi uertit faber argentarius usu:
S ordidiusq; aliæ quicquid fabrilibus artes
E xercent curis: nostri arripuere: suisq;
I nsani asciuere laboribus: atq; ita semper
S ulphur olent: semper faciem fuligine tincti
H orrendas atra simulant ab imagine laruas.
N ec miseram magis affirmes ueraciter ullam
A rtem aliam: q̄ quæ externis Alchimia uerbis
D icitur: obscurisq; tegens ambagibus errat
A uia per: miserisq; trahit per iniqua sequentes:
A ctandem eiectos in cæca barathra relinquit.
V t uideas quandoq; bonum sua prædia ciuem
V endentem: patriasq; domos: mercesq; repostas:
F ornaces inter uersari: ac follibus auram
C aptare: in tenuemq; nefas: conuertere fumum
R em: dubias dum quarit opes insanus: auitam.
D ifficilem interea coniunx inæstissima uitam
P rotrahit: illachrymant nati: fit sordidus ipse
E lauto: ludusq; patens & fabula uulgi.
Q uare agite exemptam tenebris hæc cernite lucem
M ortales: cæcisq; uiuis auertite gressum:
A c prohibete nefas tantum: & depellite uirus:
I nfectum quo uulgi iners se posse per artem
D iuinam miscere manus putat: abdita rerum
Q uæ ualet & causas a deo spectare latentis.

Hanc non impuris manibus fraudator auarus
Attingat: decoctor item: quisquis ue fabrilis
Arte ualet: mollis ue etiam: cui perdita cordi
Ocia: mercator ue uagus: uel deditus urbi
Ciuis: & incumbens telluri aruisq; colendis:
Et qui multa animo presertim & magna minetur:
Vel si qui similes hæc uulgo quærere sueti
Fraude mala tantum: uel habendi prorsus amore,
At sapiens: superos in primis qui colat: & qui
Noscendis penitus causis modo gaudeat: huc se
Conferat: hanc totis sectetur uiribus artem.
Huic comes hærebit grauis exploratio rerum
Intima naturæ passim uestigia seruans:
Tum mora sollicitos cursus remorata sequetur:
Et uisura olim stabilis patientia finem:
Mox labor: ingenuosq; mouens industria gressus
Haud aberit: uitreumq; feret uas scilicet unum:
Vnum opus: atq; unam secum rem deniq; ducet.
Ille igitur tanto comitatu septus inibit
Longum iter: & lento peruadens omnia passu
Continue miris oculos mentemq; repertis
Pascet: & assiduum fallent spectata laborem:
Donec in arcana tectos tellure recludet
Thesauros ignotum argenti pondus & auri:
Eloquar: an uulgo prorsus non credita uersu
Expediam primus: nec erat cum talia coepi
Iam fari: mens ista mihi: sed compulit ordo
Integer: ut dictis etiam maiora reuelem.

I lle ergo ulterius procedens: ultima rerum
S ecreta inueniet: queis se natura peractis
O blectat: gemmaſq; pari confinget ab arte.
A cniſi dicendis ſupereſſent multa metallis:
G emmarum forſan cauſas: ſedeſq; referrem
de Gemis S epoſitas: quibus in ſpecubus natura beatis
L udit: & in nulla magis hac mirabilis uſquam
P arte ualet ſummas uariando promere uires.
P erſpicuæ ut tellus lymphæ commixta minutim
P ura ferat gemmas: ut calimotus: & ardor:
S idere uſq; ſitus certam præſcripſerit illis
S edem gignendis canerem; nec gemmeus unde
I rradiet fulgor: uariet color unde: tacerem.
D uricies etiam unde illis inuicta: nec igni
C edens: nec ferro: unde nitens diſtincta q; miris
I nterdum maculis facies: iam qualis Acathen
E acidæ ornarat Muſis & Apolline felix.
V os natura parens: nulla cui motus ab arte
P rouenit: o Diuæ parua concludere gemma
S ponte nouem uoluit propriis inſignibus omnes
O rnatas: mediumq; ſunul conſidere Phœbum
D epoſito mitem cornu citharaq; canentem:
H is ut teſtatum ſignis mortalibus eſſet:
Q uo numero & quali ſemper præſtatis honore.
F elicem tanto dignatum munere Pyrrhum:
E t fortunatos licuit quibus iſta uidere.
Ad omnes I ndomiti hinc uirtus Adamantis multa referri
D ebuerat: Solis ut quondam Regibus eſſet

Cognitus: utq; uno tantum quæsitus in auro;
Vtque actus ferro durisq; incudibus ictum
Respuat: atq; etiam ferrum dissiulat utrinq;
Disiliantq; ipsis incudes ictibus actæ.
Vt prædura adeo uis hæc corrupta recenti
Sanguine: calfactoq; hirci rumpatur; & ictu
Crebro librantis graui iter per inania ferri.
Vt lapis accessu Magnes Adamantis oberrans
Ferrum declinet: uel inhærens abdicet idem;
Irritaq; ut tandem faciat concepta uenena:
Et pellat de mente metus Adamantina uirtus.
Omnia quæ quondam falsa est uidisse uetustas
Credula: nanq; horum forte experientia Priscis
Certior arrisit: quæ non ostendere sese
Quiuit adhuc nobis: seu non genus illud in auro
Congenitum pateat: seu sic: ut pleraq; falso
Nunc alia: hoc etiam non uero nomine dicant
Artifices: ideoq; ipsa re prorsus aberrant;
Quo neq; quæ ueteres super his scripsere fatentur
Esse: sed in dubium reuocari tradita posse
Ipsa hæc contendunt manifestis omnia signis.
Nec uirides etiam fas hic transire Smaragdos
Indictos: neq; enim color est iucundior ullus:
Quam quo se tellus horis genitalibus anni
Vestit; & ostentat uultu meliore uirentem.
At magis nil uiret his: nihil est quod cõpleat æque
Contuitu his oculos: satiet minus: ipsa q; multo
Obscurata acies intentu protinus ipso

*videtur sicut
regi.*

A spectu uiridis claret recreata Smaragdi.
F ulgurat ut picto uiola Carbunculus igne *carbunculus*
M ox etiam canerem: uariuſq; ut fulget Iaspis. *Iaspis.*
C oncolor & fuluo radiat Topatios auro. *Topatios.*
I nnumeraſq; alias ſpēcie: uel nomine tantum
D iuerſas cōcepto memorarem carmine gemmas.
V erum hæc iam ſatis eſt leuiter tetigiſſe uagātem:
A tque aliis monſtraſſe uiam; qua tendere pergāt:
S i quos forte iuuat naturæ occulta ſubiſſe:
H æc eademq; palam dolci feciſſe camœna.
N unc age materiam: tantæ quam præſtitit arti
N atura: expediam: ne quis perferre labores
I ncassum ſtudeat tantos: ſed grandia uitet
D etrimenta: quibus ueſani ſæpe tenentur
A rtifices: longe primis dum rebus aberrant:
Q uas capere: ac ſolas illos ſeruare decebat.
E ſt lucus ſummo ſecreti in uertice montis:
F ons ubi decurrit nitidis argenteus undis:
E t ſpecus ex eſum tendens aperitur in antrum.
I ntus habet præſtans diuino numine Virgo:
R uricolæ Glauram priſco quam nomine dicunt.
H uc denſos inter uepres anguſtus & aſper
A ccliuſq; ægre perducit callis euntem.
V eſtbulum ante ipſum ſpeluncæ læuis & æqua
P lanicies: non ampla tamen: horrentibus umbris
C ingitur: ac fluuii ripis: & margine tophi:
O bducta uiridi muſco ſpiſſiſq; corymbis.
I ngreditur uero ſiquis feliciter: omnem

C ontinuo labem humanam: mirabile dictus:
E xuit: ac pondus subito mortale relinquit:
E t purus penitusq; leuis fit spiritus illi:
Q uiq; aditus lustret cunctos: agilisq; feratur
P er cuneos: quibus in medijs sedet aurea nympha:
A ureus & circum thalamus: supraq; renidet:
Q uin auritabulæ pedibus calcantur euntum:
A tque ipsa ex auro splendet conflata supellex.
T aruisiis: ne qua titubes in montibus antrum
H oc pete: qui rebus tantis primordia quaris:
Q uodq; illic uisum fuerit preciosius: inde
E rue: nec sumptu nimio: nec parce labori.
N on tamen aut uiuū sulphur: tremulū ue repones
A rgentum: uel quæ undanti delata uapore
E xit ab his primum putrisq; infectaq; uena.
S ed purum atq; omni purgatum sorde metallum
A ccipies: cuius secreta in parte recessit
S piritus: & crassa pressus sub mole latenter
V ictitat: ac solui uinclis: & carcere cæco
E mitti expectat tenues effusus in auras.
Q uæq; erat innato subsidens pondere moles:
I am leuis assensu superas contendat in oras:
D uraque mollescat naturam imitata per artem
E ximiam: retro quæ per consueta reuertit
I mperat: ut longo sese torpore recludat
I nclusum semen: uegetantis more: nec intus
A rdua constantis metuat iam uincula massæ.
Q uod tibi ne mirum ualeat quandoq; uideri:

Pullulat interdum proprii uirtute uigoris
Auri perpetuum germen: ferturq; sub auras:
Non secus ac summa fruticis tellure cacumen
Exit: & inde sua ui sese extollit: ut Istri
Accola felicitæ sæpe illud stirpibus herens
Capreoli in morem nati circumdare truncos:
Implicitumq; etiam saxi inuenit obesis.
Vtque agiles serpunt edera: lateq; pererrant
Amplexæ lateres circum: Parietq; fatiscit
Dirutus: ingressis rimas radicibus: atq;
Frondibus: ac pretergressis latera obuia ramis:
Sic tophe inferitur crescentis uiuidus auri
Surculus: atq; intus partis explorat inanes:
Egrediturq; illinc: & se diffundit in auras:
Aut uarie illius summas complectitur oras:
Quasq; tenet solide conspersas purus inaurat.
Hinc duo præcipue: quæ uerset cura probati
Artificis: statuo. quid primum seligat: & quo
Selectum pacto moderetur: & aptius ædat:
Quo possit modico solui lentoq; calore.
Vtrunq; innumeris prisca inuoluere tenebris:
Barbaraq; occultis rebus coniungere uerba
Haud dubii: centum statuerunt nomina: quorum
Quodcunq; incertam signaret remq;: modumq;
Multaq; quæ lepidi quondam finxere Poetæ:
Quæq; sacrorum olim ueri uox nuncia uatum
Protulit: his etiam uice sunt interpretis usi:
Singulaq; exposuere: atq; inseruere libellis

I
A
F
C
Q
D
P
O
H
V
V
Q
I
I
H
C
N
P
E
M
N
M
A
M
P
A
A
Q
u
a
r
t
i
s
o
p
u
s
t
a
n
t
a
e
c
u
m
p
o
r
r
o
u
a
n
a
P
o
e
t
a
e
f
i
g
m
e
n
t
a
i
l
l
e
c
e
b
r
i
s
u
a
c
u
a
s
c
a
p
t
a
n
t
i
a
m
e
n
t
e
s
c
o
m
m
e
n
t
i
m
u
l
t
o
f
u
e
r
i
n
t
d
i
u
e
r
s
a
l
o
q
u
u
i
t
i
q
u
i
u
e
r
o
i
n
c
o
m
p
r
h
e
n
s
u
m
&
i
n
e
n
a
r
r
a
b
i
l
e
m
u
n
u
s
d
i
u
i
n
a
h
u
m
a
n
a
s
a
d
u
e
n
t
u
m
p
r
o
l
i
s
a
d
o
r
a
s
p
r
a
f
a
t
i
h
a
u
d
q
u
a
q
u
a
p
a
r
u
a
h
a
c
s
e
n
s
e
r
e
s
u
b
i
n
g
e
s
o
s
i
l
l
u
d
t
a
m
m
a
g
n
a
s
o
n
a
n
s
m
y
s
t
e
r
i
a
v
a
t
e
s
h
a
c
t
a
m
e
n
h
a
u
d
n
u
l
l
i
s
n
o
s
t
r
i
s
u
a
d
e
n
t
i
b
u
s
a
u
s
i
t
v
e
l
q
u
o
d
e
o
s
e
a
u
a
n
a
f
i
d
e
s
t
e
n
u
i
s
s
e
p
u
t
a
d
u
m
e
s
t
v
e
l
s
u
a
q
u
o
d
u
a
r
i
i
s
i
u
i
t
c
a
l
a
s
s
e
f
i
g
u
r
i
s
q
u
i
n
e
t
i
a
m
h
u
i
c
u
n
i
q
u
o
s
e
m
o
l
l
i
r
e
m
e
t
a
l
l
a
i
n
u
e
n
e
r
e
m
o
d
o
c
u
n
c
t
a
r
u
m
n
o
m
i
n
a
r
e
r
u
m
i
m
p
o
s
u
e
r
e
q
u
o
d
h
a
c
c
u
n
c
t
i
s
u
i
s
i
n
s
i
t
a
r
e
b
u
s
h
a
r
e
a
t
i
n
c
i
p
i
a
t
q
o
m
n
e
s
&
c
o
m
p
l
e
a
t
u
n
a
c
u
n
c
t
a
a
d
e
o
c
u
n
c
t
i
s
o
c
c
u
l
t
a
u
e
r
e
n
e
q
i
l
l
i
n
e
q
u
i
c
q
u
a
m
i
n
t
e
r
d
u
m
s
e
r
i
e
m
a
b
r
u
p
e
r
e
l
o
q
u
e
d
o
p
e
r
p
e
t
e
m
&
e
x
c
u
r
s
u
s
i
n
t
e
r
p
o
s
u
e
r
e
u
a
c
a
n
t
i
s
e
r
g
o
a
l
t
e
u
e
s
t
i
g
a
a
n
i
m
i
s
&
r
i
t
e
r
e
p
e
r
t
a
m
m
a
t
e
r
i
a
m
r
e
b
u
s
t
a
n
t
i
s
p
e
r
d
e
u
i
a
s
u
m
e
n
a
m
n
o
n
u
n
a
t
i
b
i
r
e
g
i
o
d
a
b
i
t
a
u
t
l
o
c
u
s
u
n
u
s
m
o
n
t
i
b
u
s
a
t
m
u
l
t
a
e
s
p
a
c
i
a
n
t
u
r
O
r
e
a
d
e
s
a
l
t
i
s
a
n
t
r
a
q
u
i
b
u
s
c
u
r
a
e
s
t
s
e
r
u
a
r
e
i
n
g
e
n
t
i
a
q
u
e
i
n
t
u
s
m
u
n
e
r
a
i
a
m
q
u
o
r
u
m
u
e
n
i
e
n
t
e
s
s
a
p
e
r
e
m
i
t
t
u
n
t
p
a
r
t
i
c
i
p
e
s
m
a
n
i
b
u
s
p
u
r
i
s
&
p
e
c
t
o
r
e
s
i
q
u
i
a
c
c
e
s
s
e
r
e
i
l
l
u
c
d
i
t
e
s
u
b
i
p
e
c
t
i
n
e
e
b
u
r
n
o
a
u
r
e
a
p
e
r
p
e
t
u
o
d
e
p
e
c
t
u
n
t
u
e
l
l
e
r
a
n
y
m
p
h
a
e
q
u
a
p
r
i
m
a
h
e
r
o
u
m
p
u
b
e
s
r
a
t
e
s
a
n
c
t
a
p
e
t
i
u
i
t

N ectimuit tantos per fluctus quærere summis
T um ducibus ditē sub Iasone & Hercule Colchon.
A lter inauratam noto de uertice pellem;
P rincipium uelut ostendit: quod sumere possis.
A lter onus quantum subeas: quantumq; laborem
I mpendas crassam circa molem: & rude pondus;
E docuit: neq; enim quam debes sumere; magnum
I nuenisse adeo est: habilem sed reddere massam.
H oc opus: hic labor est: hic exercentur inanes
A rtificum curæ: uariis hic deniq; nugis
S ese ipsos: aliosq; simul frustrantur inertes.
E t nunc urentis latices: Bacchi ue liquorem;
N unc olidas miscent lymphas: quæ menstrua & ipsi
A ppellant: ueluti sint: ut quæ dulcia complent
P ignora perfectis materna mensibus aluo.
D einde coquunt lento spaciosi temporis igne
A ssidue instantes frustra: longiq; laboris
P ræmia decepti tarde uentura morantur:
N am uarias rebus formas adhibere serendis
N on puduit: quæ sic naturæ monstra repugnant;
H oc opere in toto præsertim: quod nihil æque
P ostulat: ac quod sit simplex: farragine nulla
R erum alia expletum: quam quæ tellure sub alta
C ontinuo puri suffitu sulphuris: atque
C omparis actu uiui conflantur in aurum. *"conflat" puro*
P ræparat aut aliter alius: fortasse nec unus
E st modus: una modo res ipsa & pura reduci
I am liquido uideatur: & in se sola relinqui.

Ars hic: sed propius Naturam imitata: laboret:
Illic ipsa suum constans Natura tenorem:
Artificis sed mota manu directaq; seruet.
Nanque ubi compactum ualida soluetur ab arte:
Expositumq; extra uenienti ui dabit ultro
Sese opus: & certa foecundum prole patebit:
Quod superest: ipsum secreta in sede locabis:
Perpetuoq; calore: & longo tempore fotum
Exercebis: & huic sensim sua pabula reddes.
Nec graue decreti spatium tibi temporis esto:
Quicquid id est: certo nam prodit tēpore quicquid
Exoritur: donec perfectum circuat orbem:
Quo se uitalis profert in luminis aura:
Ac ueluti informis paulatim matris in aluo
Foetus inaugefcit: paruus dum fingitur infans:
Sic locus exceptus dextre: cui semina mandes
Aurea: continue producens illa fouebit:
Donec in optatos adolescent ædita fructus.
admi. ignis Tumq; ministrabis paruum crescentibus ignem
Principio: humentēq; & corrumpentibus aptum:
Temperiemq; illis: Mariæ quæ balnea dictant:
Inter & humorem statues interq; calorem.
Quodq; fimum falso appellant: & balnea: tantum
Tumitem ac proprium gignendis usq; teporem
Sufficies æquus: ne q; enim qui deficit: aut qui
Excedit calor: & medium seruare nequit: Sed
Alternat uariatq; uices: hic profuit unquam
Natis: aut certo nascendis tempore rebus.

Materiam quoq; nec multam concludere parua
Pixide curandum est; modico nanq; ipsa calore
Haud poterit resoluta suas expromere uires.
Id quoq; non opus est; nam cum semel ipse beati
Pulueris extiteris compos; non amplius optes
Aut multum; aut ipsum rursus componere; nanq;
Augebis quotiens ulli tibi uenerit usu.
Illum nec parui facies; quod clara beatus
Signa dabit puluis tibi; cum manifestus haberi
Cœperit; & uarios ostendet rite colores.
Sed ruber in primis quanuis optabitur; album
Non tamen excipies; quin & magni quoq; pendas;
Atq; atrum; nanq; hic operis tibi monstrat aperte
Principium magni; secretæq; hostia pandit
Prima uia; ignarum frustra qua uulgus anhelat;
Et uaga multiuii callis diuertit in ora.
Ille iter inceptum quōdam; propiusq; peractum
Iam medium; ostēdit; nec iam procul esse ruboris
Indicium; gaudet cum uis humana propinquum
Affore opus; quo non maius perfecit ulla
Ars ullis adiuta opibus; licet ipsa potenti
Nil non ingenio peragat; quæ sydera cæli
Suspicit; atq; obitus signorum inspectat & ortus;
Conscenditq; polum gradibus subnixâ superbis;
Ac maris & terræ tractus metitur; & ipsas
Innumeras prorsus numero cōpræhēdit harenas.
Cælestis etiam concentus uoce referri
E docet humana; fidibusq; imitata canoris

quo fuerit
locus ma
rui.

signum
colorum

A etherei septem tentat discrimina cantus.
A rte etiam inuentæ leges & ciuica iura:
A rte urbes constant claræ: sanctique senatus:
A rte regunt reges populos: exercitus arte
D uctur: atq; etiam præstans Dux imperat arte.
A rs & corporibus fessis diuina ministrat
A diumenta: quibus reparant languentia uires.
F ertilis & terræ cultus non abnuitt artem:
C um dura ac sterilis tellus mansuescit arando:
E t secreta prius crescunt uineta sub ulmis.
H æc igitur: quæ nos inter uersantur ubique:
T ractat: & illa etiam contemplans audet adire:
Q uæ procula nobis tanto sunt ædita tractu.
Q uin bene si reputes: arti pene omnia certæ
A ttribuit genus humanum: nec dicere quicquam:
A ut facere illius recta sine lege requirit.
S alue hominum præsens simul & gratissima cura
A rs grauium: seu te sancta de Pallade natam:
S eu famulam potius dicam sub Pallade primam:
N anq; ferunt illam proprium seruasse pudorem
S emper: eam quanuis adamarit Lemnius heros:
E x quo disiecit patris caput ipse securi:
P rodiit unde ferrox patrio dea prædita sensu.
S alue magna parens iterum: foecunda uirorum
A tq; ue operum: tibi tot sacris è uatibus unus:
Q uos æquo ad tantos gressu procedere riuos
P ar erat: Aoniis ausim conspergere lymphis
T antarum causas rerum calligine tetra

O bductas: atraſq; illis detergere ſordes
E tliquida ablutas aſpergine ferre nitentis
A nte oculos. ergo cum tu depræhenderis arte
E ximia ſeriem tantam; & manifeſta colorum
S igna: procul longi ſperes promiſſa laboris
P ræmia: nanq; tibi diuino munere puluis
P ræſto erit auripotēs: parua qui quodq; metallū
P arte ſui purum ſubito conuertet in aurum.
A c ueluti modicus: ſi forte coagula deſint:
C aſeus extemplo lymphæ reſolutus & igni
A dſtringit plena liquidi mulctaria lactis:
C ogit & alterius lac in ſe uertere formam.
S ic argentea ſacer puluis liquentia ſiſtet:
S ydereaq; auri ſpecie donabit: ut omni
P ræſtent; & nullo proſus ſuperentur ab auro.
I pſe etiam augetur puluis: ne forte labores:
N e ue iteres opus expletum ſemel: addere ſūmam
V im licet: ut minimus tum puluis deniq; uiui
I mmenſam argenti ualeat conuerrere molem.
S eu leuis & nulla demum non parte ſolutus
S piritus ingreditur longa in penetralia denſi
C orporis: & toto penitus ſe uiſcere miſcet.
S eu potius longo concoctus tempore puluis:
C ompreſſuſq; diu: multumq; & ſæpe reductus
I n ſe ſe: proprium cogit denſetq; uigorem.
V tque croci exiguus pura flos ſparſus in unda
I mmodicum grato diffundit odore colorem:
P lurima ſic agitans contracto in puluere uirtus

Quia percurrit liquidi loca cuncta Metallum.
Seu nulla hic ratio est hominum deprehensa sagaci
Ingenio: quare uis paruo in semine tanta est.
Herculei neque enim lapidis si forte requiras
Inuenies causam: qua ferrea uincula neccat:
Et trahat abiuncti pondus per inania ferri.
Nec minus unde regat nautas: & uergat ad Arcton
Spectantes parua clausum sub pixide sidus.
Multa tegit sacro inuolucro Natura: neque ullis
Fas est scire quidem mortalibus omnia: multa
Admirare modo: nec non uenerare: neque illa
Inquires: quæ sunt arcanis proxima: nanque
In manibus quæ sunt hæc nos uix scire putadum:
Est procul à nobis a deo presentia ueri.
Ne tamen haud speres artem perdiscere posse
Difficilem: atque aliis grauiorem: percipe iam nunc
Quæ dicam: & posthac alta tibi mente reserua.
Quæ sciri poterunt: ea primum sola putabis
Cognoscenda tibi: dehinc ordine cætera disces.
In primis etenim rerum cognoscere causas
Ne dubita: nam sæpe ferunt quærentibus illæ
Sese ultro faciles: si quem uia recta reducat
Continuis ad se gradibus: nec sistere detur
Ante illi: quam se thalamo concludere possit
Quo se maiestas ueri ueneranda receptat.
Illuc quæ fuerint fingendis prima Metallis
Semina uisuntur: quæ ue his coctura serendis
Diuersas a deo coniunxerit ultima formas.

Nec minus apparet ratio: qua posse Metalla
Ipsa uices præbere suas: aliena q; ferre
Imperia: aspicitur: nec non & gignere: si qua
Ars iuuet: atq; manum Naturæ porrigat almæ.
Quin etiam ut sensum madeant: & mollia perferent:
Magnum opus: & quo non credas operosius ullum
Esse aliud: nec quo magis ars se maxima iactet.
Præterea haud aberit longe: quin cætera de te
Percipias ipso: nam uincto iuncta tenentur
Cuncta uno: hincq; modus læti deprehenditur ignis:
Et locus: atque decens lapidis mensura futuri:
Et color optato uariè sub puluere fusus:
Quo q; modo augendus: deerit si forsitan ante
Conditus: & multo durarit tempore puluis.
Omnia quæ læto passim tibi certa patebunt:
Si rerum seriem longo seruaueris usu.
Et quandoq; probus non dedignabere forsitan
His equidem dignas meritis persoluere grates:
Qui procul ignari relinquens ludibria uulgi
Nunciter ingrederis nobis ducentibus arctum
Vsq; eadeo: ut paucos capiat: paucosq; re: nittat
Incolumes: crebris laceros quin uepribus omnes
Id referat: nisi quos alta sub rupe relinquit
Errantes cæcis in flexibus: unde nec ipsi
Se unquam: mortalisue manus miserata referret.
Sed tunc dubites sinuosa errare per antra:
Cæca reges filo uestigia: quod tibi nuper
Ostendi: ut tutus ferres: tutusq; referres

I
pse pedem: quod si finem assequerere beatus
O
ptatum: Diuis ageretur gratia primum:
D
einde mihi: merito: tibi qui presentibus illis
C
onsului: uerum si non contingere metam
F
orte darent superi: coeptum sed sistere cursum
E
sset opus: casu quo sæpe humana laborat
C
onditio: at saltem falsi mendacia uulgi
E
xagitans: alios errantes cernere possis.
I
llud sæpe etiam in primis: iterumq; monebo:
N
e: si rara tibi contingat gratia celo:
N
anq; aliunde sibi nemo sperauerit: ulli
H
anc uix insinues caro fidoue sodali:
N
edum aliis referes: ea nec te noscere iactes:
Q
uæ scieris: uerum secreto in pectore seruans
T
ecum habita: & tecū tantū ipsa arcana reuolues:
N
am suspecta probis ars ipsa inuisa q; multis
I
nuiosos etiam cultores efficit artis:
M
endaces a deo multi quacunq; uagantur:
M
ultaq; polliciti uane: quæ multa nec ipsi
R
esciuere: neq; est illis ea noscere promptum:
Q
ui recta: quæ nos ducit uia: prorsus aberrant.
M
ultos quinetiam insignes: & cætera doctos
V
idi cuncta equidem tractare: & pendere magni:
Q
uæcunq; ignarum probat ac ignobile uulgi.
Q
uid? qui derident omnis: quæ maxima turba est:
A
rtifices: tanquam nihil hos inter sit & illos:
A
tque uno pariter pendunt examine cunctos.
S
unt qui sæpe petant: quænam sit causa quod usq;

A ut unquam tantos inter: qui talia curant:
A pparet nemo: qui re miracula tanta
C omprobet: iccirco nullam: quam dicimus: artem
E sse: sed ingentis nugas: & inania mentis
I nfanæ commenta sibi manifesta uideri.
S ed quis tam fragili munitus robore pectus
N on queat hæc ulli nunquam referenda tacere:
N am quem non prohibet rerum prudentia fari:
Q uæ sibi continuo: fuerint cum dicta: nocebunt:
T utus ab insidiis qua se uirtute tueri
P osset: qui præ se ferret / se condere paruo
D iuitias loculo ingentes: quibus undiq; regum
E t regna assurgunt: & opes: opulentaq; cedunt
O mnia: tanquam illis sint unis quæq; minora.
T hesauros igitur tantos componere si quis
I am potuit: mire sub amica silentia seruat:
Q uod quoq; tu facies: neq; te desistere cœptis
I dmoneat: nullos opibus quod talibus auctos
V ideris: aut uulgo sese ostentare beatos.
N ec quoq; te grauiæ hæc: atq; importuna retardet
T empora: quæ nunquam miseri sperauimus ante:
H ostis ut heu mites inuaderet has quoq; terras
B arbarus: & longo seruatam tempore pacem
P erderet usque adeo: nedum turbaret iniquus.
N unc licet inuasas urbes: direptaq; passim
O ppida: nunc turpis prædas: raptusq; nefandos
A udire: & miseris iniecta incendia uillis.
N aruissiam unde suam tristis flet Musa Bononi.

Turpatos etiam cultus: uiolataque fœdo
Milite templa deum: sceleratèq; insuper uista:
Et confusa simul diuina humanaq; tantum
Bella nefas: scelerumq; parens discordia nectit.
Pectora quinetiam diro commota pauore:
Et concussa hominum paucis sic ante diebus
Cernere erat: ueluti dirarum agitata flagellis:
Ut sibi quisque nouas trepidaret quærere sedes:
Collectisq; opibus propriis oneratus abiret:
Atque solum linquens patrium se ferret ad urbem
Reginam: magna quæ cingitur amphitrite:
Tanquam illo sub tuta forent tunc omnia cælo:
Quo sese quondam fugiens electa recepit
Gens Italum: ut paruis scopulis seruaret & unda
Semodica: immensus totam cum exureret ignis
Italiam: accensus scœua penè undique ab omni
Barbarie: & multos duraret fatus in annos.
Quare age quo magis hæc fortunæ subdita cernis:
Quæ bona mendaci mortales nomine iactant:
Illius aduersum uiolentos fulminis ictus
Præsidio hoc stabili temet munire labora:
Ut si forte metus pauidos inuaderet unquam
Nos iterum horrédus: quem Rex hominūq; deūq;
Iniustos potius conuertat iustus in hostes:
Ipse tibi atque tuis & amicis commodus adsis.
Nanque ubi diuinum secreta munus habebis:
Diuitibus cunctis opulentior ipse sub ala:
Aptius: aut loculo quouis: nulloq; labore

Q uo te cunque pedes: quocunq; in tempore tecum
O mnia securæ gestabis commoda uita.
A t si pax iterum nos exoptata reuifet:
Q uam prope iam: siquid ueri mens augurat: esse
C redimus: & nobis missum diuinitus iri:
Q uo potiore queas tranquillæ munera pacis
E xercere modo: quam quo seu seria tractes:
S eu tibi sint cordi lusus: & honesta uoluptas:
V traque tum frugi possis tum iustus obire.
N am neq; auaricies: neq; honorum insana cupido:
N ec qui perturbant reliqui mortalia corda
A ffectus: uarieq; mouent: & inaniter angunt:
I llecebris poterunt ullis te uincere: tanto
P ræsidio: ac placidæ mentis munimine tutum.
S ed neque bellorum diri motus: neq; pacis
A lma quies tantum moneant te quærere causas
R erū a deo obscuras: nec opes: nec cōmoda: quæ te
P erpetuo quocunq; uoles tam multa sequentur.
V erum id præcipue moueat: quod munere dignus
H oc ipse euadas tanto: quo maxima possis
I ntimaq; ingentum penitus primordia rerum
N oscere: quas facile haud unquã Natura creauit:
N iquis eam exterius iam nota adiuuerit arte.
Q uæ qui scire queat: felix queat haud minus idem
E sse: nec optandum quicquam fortasse relinquat
P ræterea: quod non inuentis talibus ipse
P osthabeat: lætusq; uelit fecisse minoris.
M ens etenim arcanis solum contenta reclusis

Gaudet pars nostrimelior: nec plura requirit
Cum sese in ueri secessus intulit altos.

IOANNIS AVRELII AVGV
RELLI CHRYSOPOE
IAE LIBER TER
TIVS.

Protinus optatos opulenti pulueris ortus
Exequar: hanc etiã solertes sumite partem
Artifices: Animoq; diu uersate uolenti.
Maxima iã uobis grauiũ miracula rerũ:
Ingentisq; ausus: artiq; ex ordine sumã

I gnes: & spacia: & numeros: & pondera dicam.
I n magnis labor est: nec non par gloria: si quem
R espiciunt placido præsentis lumine Diui:
I nsequiturq; ardens uelut inde accensa uoluntas:
N e uos difficilis rerum experientia turbet:
N e u me dicendi nouitas ingrata retardet.
T u quoq;: si qd adhuc tibi: quæ prælusimus: almũ
T entarunt pectus: uotis per sæpe uocata
N ympha mihi: dudum sacri custodia fontis:
E xtremam tantorum operum ne desere curam
H anc nostram: oramus: Nec: si quæ maximus olim
I lle tuus cecinit Vates ornantia supra
T ellurem complexa foues: contemnere prorsus
I nducas animum: quæ nos imitamur: & ipsis
I llius impressis quæ nunc uestigia signis

Ponimus internæ scrutati uiscera terræ:
Ne uelut ex alto penitus despecta refutes.
Quin uideas si qua pariles ea figere sorte
Conamur paruo uadentes grandia passu.
Sic eat æternum puris tibi leniter undis
Mincius: & tenera prætexat arundine ripas.
P rincipio spontis propriæ: semotus ab omni
S it cura: & uitam tranquilla per ocia ducat
S ecretus: latitanq; etiam: cui talia cura.
I lli sit non ampla quidem: sed commoda multis
T ractandis domus: & uulgo quæ abiuncta recedat.
Q uæq; locis habeat secreta cubicula certis:
Q uo nullis aditus pateat: ni forsitan ipse
I usserit huc famulos non nil inferre Minister:
Q uineq; quid gestent norint: nec cuius in usum.
H ic breuis æstiuæ spaciante porticus aura:
E t modica exceptum brumali tempore seruent
A tria: contineantq; domi: nec paruulus absit
H ortus: ubi uacuum toto se exerceat anno:
E t uelut huic tantum studiose deditus instet:
S emina nunc olerum properanti feligat ungue:
N unc eadem excultæ telluri condita mandet:
M ox animum: atq; oculos pascat florëtibus herbis.
H uc etiam interdum dulcis admittat amicos:
D issimuletq; domi quid agat: gratoq; sodales
D etineat lusu captos: suauiq; lepore.
I nterea non ille tamen cessare calorem
O ccultum sinat: Aurigerum si forte locarit

S emen: ubi proprios æui iam compleat orbis.
A ut si id continu oq; igni: multoq; labore
A bstrusum in uenis auri perquirere tentet.
A tq; ideo haud ab re fuerit: quæ fuisse fidelem
M uneris egregii socium: longiq; laboris:
I nteriore domus se qui tum parte recondat:
I nque uicem partitus onus curanda ministret.
E st etiam non illa quidem postrema beati
A rtificis ratio: qua se commendet: & ipsum
D iis opus æternis: neq; enim sine numine diuum
H æc ueniunt: neq; ad hæc ulli adspirare licebit:
Q ui non rite deos studuit sibi adesse precando:
I pse ego: qui tātum hæc tenui nunc carmine tento
P andere: ter Musis feci pia uota: precesq;
I ntendi manibus supplex: & pectore puro:
V nde mihi insolitum cælo adspirare fauorem:
P aulatinq; nouas in carmina surgere uires
S entio: perque altos collis: atque auia ferri
P er nemora incertus uideor: ducor sed auenti
M ente tamen: quo fata ferunt: ut primus amœno
E x Helicone sacra referam mihi fronde coronam:
P rimus & Aoniis intexam floribus Aram:
Q uæ mihi cum fuerit teneris erecta sub annis
E t Phœbo: Phœbique choro: Genioq; potenti:
S tat maris Adriaci secreto in littore ducta
A d culmen: placidis qua fertur Ariminus undis:
A ut rapitur torrens Vastum uiolentus in æquor:
I nclya dum subter Pontis monumenta uetusti

P raterit: & dulcis undas permiscet amaris.
P ropterea inceptas artis; operumq; labores
P rosequar indictos prius; & fumantia circum
T ecta ferar Diuum; tenues qui follibus auras
C aptant; & liquido distendunt ære caminos:
E tiam Cyclopum fremitus audire uidemur
C ominus ingentes; calumq; incudibus actum
M urmurat; & longo Calybum stridore liquentum
I nsolitisque mihi resonat mugitibus Aetna.

S eu quis sementem faciendi quæritat Auri;
S eu prius Argenti recte primordia poscit:
N osse gradus primum uarios ne spreuerit ignis.
S unt plures etenim; per quos procedat; oportet.
S ed duo præcipue; Naturæ est æmulus alter
T ranquillæ; ast alter uiolentæ conuenit arti.
N ititur hic operum immensa ui trudere semen
E solido innexum miris compagibus Auro:
C um prius; ut tibi mox referabo; solueris aurum;
R eddiderisq; humens; nec non & putre; subactūq;
V t facile id ualido demum patiatur ab igne:
E xhaletq; tumens; atque in sublime feratur.
E xemptum fouet ille; nec excedentis adurit
T um uirtute caloris opus; frigere nec ante
P ermittit; quam se mire componat; & ante:
Q uam sese propria perfectum sponte reponat.
H ic mihi composita dedatur mente Minister;
M agna etenim referam primū; tum plurima fando
C ommodus expediā; quæ prisca & barbara turba

S ubticuit: quæ uē ipsam etiam cælasse uolentem
C rediderim: aut uerbis nescisse potentius uti.
H æc ideo lingua nunc illustrare latinorum
A usus: quin etiam numeros his addere conor:
G rata magis doctas ueniant ut missa per aures.
·In primis auri lamnas: Ramenta ue puri
A ccipiens: crebris contundes ictibus: atque
P ulueris in morem triti: aut fluuialis harenæ
D iminues: longumq; teres: quo denique putri
·Humore ex sese interius resoluta liquefant.
P roderit huc etiam largos infundere rores
S eminis interdum proprii: ne forte alienum:
V t docui supra: quicquam miscere labores.
N i quod multa queat connectere: forsitan addas:
Q uod ue etiam sparsum rebus communiter insit:
N am simili gaudere suo simile omne putato:
A tque etiam exterius simili quodcunq; iuari:
P ræsertim cum naturam natura requirat:
A tque amplexa parem contraria cuncta recuset.
S ic quoq; non digitis: aut plectro pulsa: mouetur
F orte fidis: tanquam fidibus tunc assonet ictis
I psa: quibus fuerit concordia consona uoce:
I n cunctis: adeo rerum concordia pollet.
Q uare id ne pigeat: quodcunq; est: quærere cōpar:
A ut ubicunq; latet: seu montibus abditur imis:
V el maris eruitur scopulis: aut fontibus hæret
I n mediis: alto uel se producit olympo:
S eu quacunq; patet: seu parte absconditur omni:

Quicquid id est: toto ue orbis se corpore miscet:
Cuius præualida ui tam compacta resoluas.
Ergo ubi iam humescunt: angustius uasis in alto
Fundo compones ipsa hæc non ordine nullo:
Nanq; per æqua tibi maneant dispanfa necesse est:
Vt calor ex æquo penetrans per cuncta feratur
Vnus: & ex omni compellat parte uaporem.
Nunc: quibus exceptum rebus componere possis:
Instituam: Vas illud: ubi perferre calores
Immensos opus est aurum sic rite peractum.
Est genus indomitæ mirum telluris: hiberus
Quam fossor uitreas italum transmittit ad artes.
Hac etenim Argilla fictis Vitrarius Ollis
Vitra liquat feruens: eademq; liquentia totas
Noctes atq; dies longo depurat in igne.
Hanc igitur primum creta compone tenaci:
Qua figulus currente rota surgentia profert
Vascula: & his pergit gratas inducere formas.
Est etiam euganeis Tellus in collibus atra:
Sulphurei ad fontes Aponi qua semita ducit.
Nec minus effossis puteis quandoq; subalba
Eruitur: marmor referens persæpe uetustum.
Quas ut tu cunctas unâ coniungere cures:
Est opus: atq; a deo manibus miscere subinde:
Vnam quo pariter possis inducere massam.
Inde Scyphi speciem oblongi simulantia finge
Pocula: queis etiam parua circundare zona
Os summum studeas: illis aptentur ut alte

Vitrea uasa super tenues captura uapores.
Nec minor illa quidem fuerit tibi cura Camini:
Quo ualidum accendas ignem: multumq; diuq;
Accensum summa foueas industrius arte.
Hunc igitur duplici munitum pariete firma:
Compositoq; apte limo duc omnia circum.
Nec mihi displiceat uinclis præcinctus & ære:
Et silice intectus dura: quæ tegmine ferri
Fortior: hoc melius tanti uim perferat ignis.
Hanc quoq; continuo multoq; foramine comple:
Vascula quo possis illic tam multa locare:
Quam multa est operi satis: & quam multa labori.
His ita compositis: cum primum accenderis ignem:
Aestuatur is clausa rapidus fornace: feritq;
Vas recta inferius: totumq; ignescere cogit.
At proprio quondam species madefacta liquore
Aurea: quis credat? tamen hæc uidere periti:
Soluitur: & spondæ paulatim uasis adhæret:
Mox petere hinc sensim uitri conuexa uidetur:
Duraq; quæ quondam fuerat: & densa: grauisq;
Mollis hebet: uolitatq; leuis: & rara fatiscit.
Quin niueo candore etiam fucata renidet
Principio: mox cæruleo pallore repente:
Et uiola leuiter tincto perfunditur omnis:
Quæ prius astrorum cæliq; imitata colorem
Fulserat: atq; Auri fulua perstabat in aura.
Non tamen indicium facient hæc una: sed ipsum
Illius interea licet obseruare saporem:

Hæserit os circum cum uix perceptus Amaror.
Iudicio est etiam sonus hinc obtusus; & aure
Dprehēdi haud facilis; Necnō odor haud grauis: et si
Sulphuris extemplo paulum spirauerit atri.
Quid? quod & interdū liquida se fundere in undam
Ipsa uidetur item: quæ sursum repserit offa:
Vsq̄ue adeo non grande semel mutarier Aurum
Visum est: & superas ferri graue pondus in auras.
Hic liquor est: qui si certo sit tempore lectus:
Bina ministeria ex sese præstabit abunde:
Alterum: ut hinc aurum proprii quādoq; liquore
Seminis infundas; ipsum cum soluere primum
Cœperis; & prima simul id contriueris arte.
Alterū erit; quod cū hic docte imiscebitur humor:
Forstitan aduectas indo de littore Baccas:
Cum senio obductæ non nil pallere uidentur:
Restituet quondam proprio candore nitentis.
Aut ex arte nouas etiam; si forte cupido
Id facere incessit unquam tibi; fingere posse
Perspicuo inuenies illo puroq; liquore.
Quod si quādo sequens rerū pulcherrima: quoddā
Egregium meditari opus: & componere uelles:
Pulchrū æque haud quicq; nec tā mirabile possis
Deligere; humanam quod tūc imitere per Artem:
Has a deo circum ludit Natura creandas:
Seu cum se summo pandunt in marmore conchæ:
Vt genitalis eas anni stimulauerit hora:
Implenturq; leui conceptu roris hiantes:

E t grauidæ certo mox ædunt tempore fœtus:
A etheriusq; illis fit candens Vnio partus.
S iue animaduertas: cur non se roscidus unam
I nduat in speciem simili conceptus ab ortu:
N anq; ubi ros purus cupidis influxerit illis:
C onspicitur toto diffusus corpore candor.
T urbidus at fœtum prorsus sordescere cogit.
Q uem rursus uideas cælo pallere minante,
Q uippe illo constant: cæliq; his maior inest uis:
Q uam maris: hinc uariant: & pro luore uicissim
N ubilus est illis color: aut pro luce serenus:
D um fouet alba senis Tithoni Aurora cubile,
H inc etenim pasci tunc illas cernimus: & cum
S e tempestiue saturant: grandescere fœtus.
C omprimitur uero: si fulgurat: ipsa repente
C oncha pauens: restatq; minor ieiuna timendo.
V erum si intonuit: pariter compressa pauensque
I nflatam uento speciem: & sine corpore gignit.
A tque hi concharum uere perhibentur abortus:
N am cute multiplici sani constare feruntur:
E t penitus solido compleri corpore partus:
A tque ita: quo callum reputes id corporis esse:
Q uod sale permulto soleant purgare periti.
I d mirum est: cælo tantum gaudere sereno:
S ole rubere illas: candorem & perdere: & ipsum
C ustodire ideo mersas pelago altius: atque
S e radii ualeant usquam contingere Phœbi.
F lauescunt tamen: & rugas traxere senecta:

Nec constat uigor ille: nisi durante iuuenta:
Quem petimus: sic his etiam longa officit ætas.
Hæret & interdum duris uetus Vnio conchis:
Quem neque ab his ualeas nisi forti auellere lima:
Quantum omnis pariter proprio sit in æquore mollis:
Exemptus uero durefcatur protinus idem.
At si forte manum capientis præuidet ipsa
Concha: statim compressa operit seseque: suaque
Intus opes: se gnara peti uiolenter ob illas:
Atque ita præueniens acie proscindit acuta
Sæpe manum: & pœnas decepto sumit ab hoste.
Denique quod solers summi prudentia Vatis
Esse apibus circa regem miratur: id ipsum
Obseruare ferunt conchas: ut grandior æuo
Imperet: atque alias partem præcallida ducat:
Quæ si forte capi: nam hæc urinantibus una
Cura est: contingat: palantes protinus omnes
Includi reliquas facile est tum retibus: atque
Incolumi quo maior erat fiducia rege:
Hoc illis capto subit inconstantia maior:
Vsq; eadeo in cunctis ductorẽ amittere magnũ est.
Præcipua his uero dos est: æquissimus orbis:
Candor item æthereus: tum limpidus undique læuor:
Et magno pariter iustum sub corpore pondus.
Sed satis hæc: nequa uidear contendere summis
Ipse uiris: merito sibi qui peperere uirentem
Semper: & in nullo languentem tempore laudem:
Nec mihi certandi ueniat tam uana cupido.

Tu modo: cum dabitur: collectum rite liquorem:
Nam non sæpe fluit: tantos seruabis in usus.
Nanq; illo sparfus pallens prius Vnio candet:
Quin nouus efficitur: si post componere cures
Cætera: quæ cura nihilo maiore parantur:
Vt referunt: qui hæc ægere & scripsere docentes,
Possem multa tibi quærentum inuenta referre
Artificum: qui dum res has scrutantur: & errant
Nunc huc nunc illuc: alienaque sæpe sequuti:
Quam peterët: miranda alias: nec cognita pridem
Inuenere: quibus fruitur nunc uita repertis.
Vt qui uitra adeo uarias imitantia gemmas
Effecere prius: nec non qui Nitra Salesque
Iniunxere simul lymphis & Alumina primi:
Seiungiq; aliis Aurum docuere Metallis.
Vel qui tot nobis etiam ostendere colores:
Purpureum: uiridemq;: aut quo cælestia tecta
Inter picta micant: & crebris ignibus ardent.
Seu quem floriferi tranquillo tempore ueris
Lætæ maris summas spargit Galathea per undas.
Quem facere eximia si qua cupis arte colorem:
Nanque illum nobis etiam natura ministrat
Inuentum scabris in rupibus: hic tibi nulla
Proueniet de parte magis: quacunq; uel arte:
Cærule qui placidi referat Neptunia ponti:
Quam qui prætenuis flauo detergitur auro:
Hunc adeo ex sese profert: & detegit ultro
Aurea cyaneo conspirans Aura colori:

Cum floret miræ in morem rubiginis Aurum
Suspensum supra os ollæ candentis aceti:
Marmoreoq; etiam completæ puluere primum:
Deinde fimo in putri: iugi ue humore repostæ.
His ergo atque aliis: quos enumerare colores
Longum esset: cuncta in tabulis simulata reponūt
Pictores: quæcunq; procul propius ue uideri
Contigit: ut Prisci mira expressere: neq; ulli
Noneadem mire nunc & pinxere Minores:
Quos meus ingenio cunctos imitatus & arte
Iulius: effingit quicquid Natura sub ipsis
Exposuit diuersa oculis: seu surgere montes
Aerios: imasq; simul subsidere Valles:
Collibus atque etiam introrsum protèdere hiatus
Aspicias: uacuisq; ipsos se findere rimis,
Seu petere exiguo comprehensos margine cures
Prospectu late campos: & florida rura:
F luminaq; immensas intercurrentia terras:
Et Maria: atq; lacus: uiridiq; in gramine fontis:
Quo nymphæ: satyriq; & Monticolæ Siluani
Conueniunt: cæloq; illic & sole fruuntur
Quisque suo: uariis intenti lusibus omnes.
Multaque præterea: quibus artes haud pudet uti
Ceu propriis reliquas: siqua immiscere Metallis
Pergit rite manus: ut cum spirantia quondam
Aera Myrthon: uel nūc eadē cum excudere Crispus
Cerrat fingendi præstans & fundere iuxta:
Multaq; construere: & multa admiscere: suumque

*Tormitura
ix. dno.*

Sufficere his ignem doctus. Nec inaniter illum
Crediderim arcanam meditatam plura per artem:
Qui genus id nuper tormenti ex aere per actum
Horrendum miseris ædit mortalibus: altos
Quo murorum apices lōge quatit: & graue pōdus
Machina terribili iaculatur in aera bombo:
Quo tellus tremit assultans: atq; oppida circum
Icta procul diro strepitu: ceu fulminis: horrent.
Quales attonita stupidi percepimus aure
Littore nūc Veneto: Pataui dum magnus ad urbē
Rex sedet: & latos diuerso milite campos
Occupat: at contra Venetus se exercitus intra
Continet: & uariis arcet terroribus hostem.
Sed quid in hæc fando diuersi uenimus? an quod
Nos & agit: qui nunc uertit ferus omnia Mauors?
Pierides contra contendite: nam neque uobis
Vnquam aberūt: ausint qui talia: Sed neq; munus
Ingratū est quodcūq; paro: nanq; hoc mihi tantū
Iulistis: quod & ipse lubens præstare laboro:
Aequus in his quanuis labor est: & gloria dispar.
Nunc age continuus calor: & secretior ignis:
Quo fouet ac reficit sese uis seminis intus:
Aedetur: tempusq; sacri geniale Hymenæi:
Perpetuisq; almi succensa cubilia thedis
Coniugis: & ueri Veneris dicentur Amores.
Ergo niuem cum tu uitro deraferis Auri
Hanc Hyali paruo rursus in uase repones:
Cuius item modicum feruenti os obstrue uitro.

Tum tibi seu lapide excisum formare Caminum:
Siue luto fictum; studeas; Cui subdita lampas
Ardeat assiduum producens usque teporem:
Quem superimpositus dense cinis aurea seruet
Semina; quæ fundo Phialæ claudantur in imo:
Et uitreo dum uase diu conclusa coquuntur:
Ostendant prima uarios in fronte colores:
Nanq; ipsum quoniã præ cunctis quærimus atrum
Post quater undenos soles cum noctibus actos;
Vnde color tota candens educitur arte:
Ex atro ad candentem alios extare necesse est:
Quos spectes medios inter contraria sensim
Apparere tibi; nanque hoc Natura requirit:
Quo sibi conueniat concors; atq; undiq; tota;
Nec nisi decursis spaciis extrema tenebis:
Omni nanque dabunt tibi tot se parte uidendos;
Quot trahit aduerso solis splendore colores
Iris; ubi terris cælo incuruata recumbit.
Aut quot sæpe leui motu uariata uidemus
Colla referre auium; quas Iuno iungere curru
An te alias omnes uolucres dignata; superbis
Centum Argi uoluit prætexere lumina pennis.
Ast ubi se fusco perfuderit ipsa colore
Massa; putes proprium te suffecisse teporem:
Quo femella marem suaui complexa foueret
In gremio; ast illi sensim instillaret amorem
Fotus amans; dulciq; simul langueret uterque
Connubio; & ditem proferret deniq; partum.

Hinc ea paulatim pullam deponere uestem
Incipit: & sese pallenti obducere palla:
Inque dies minus atq; minus pallere: neq; ullo
Cessare interea momento temporis unquam
Sæpius innumero conspersa colore uicissim;
Quin albere iterum maturet foedere tanti
Coniugii iuncto: quo iam resoluta latenter
Putruit: & uires quo nunc recreata resumit.
Hic igitur ne qua tepidum summoueris ignem:
Et genitalem intus uim ui subeunte foueto:
Ales ut assidue tepidis super incubat ouis:
Nascendisque adhibet pullis intenta uigorem.
Quem tu continue morem seruare memento:
Hanc ut: dum Phœbi circum se uerterit orbis:
Plurimus exacto comprehendat tempore candor.
Hæc tibi tangenda est duranti denique meta:
Hic equus est soluendus: & hic iam terminat æquor:
Quo cursum tenuisse diu lætere laborum
Tantum; & longum patienter multa tulisse:
Ac iam tempus adest: quo felix premia sumas
Debita: quæ tanto demum sudore pararis.
Accipies igitur uiui de more subactum
Argenti pondus: triquetrumque in uase repones:
Quo calefacta solent immissa Metalla liquere:
Cumq; tibi in medio uas ipsum aptaueris igni:
Cœperit & missa sursum feruescere fumo:
Pulueris exiguam perfecti proice partem
Desuper: & tentis succendas follibus ignem.

N anq; id continuo: quod tu mirere: liqueſcet
A rgenti in ſpeciem: quam fuſam deinde canali
A nguſto in gracilem uideas dureſcere uirgam.
N on tamen hic proſus ſiſtédum eſt: eia age lógum
I ngreſſo tibi reſtat iter: quo pergere cura
S trenuus: & quondam felicem perfice curſum.
N ec mihi det uicio quiſquam: ſi condita clauſtra
N aturæ referare nimis: uel inutile forſan
H umano quicquam generi proferre uidebor:
C um: ueluti cunctos auro diteſcere uellem:
I pſum qua fieri poſſit ratione docere
T entabo: abſtruſum quod ſic natura ſub imis
M ontibus occuluit: quo gens humana per omnis
I d peteret patiens atque exanclata labores:
Q uóue uno preciiq; modum ſummamq; tenerent
M ortales: illoque foret mutatio rerum
A equior: & uarias inter commertia gentis
A pta magis. Quod ſi certa produxerit arte
I n lucem id quiſquã: Vulgoq; ut pergat in uſum:
F ecerit: atq; ideo precioſum ut uile putetur:
C ontinuo exciderint reliquæ tam ſegniter artes:
Q uantum hæc extulerit caput indefeſſa: neq; ipſe
F orte pater curis acuet mortalia corda
A mplius: inde graui paſſus torpere ueterno
O mnia: uel potius ſcleratum mox genus omnem
I uſſerit humani ſpeciem mutare decoris.
I pſum autem: ut uariis agitauerit ante periclis
A uctorem ſcleris tanti: aut detrudet ad orcum

Fulmine: uel celsa religatum in rupe perennes
Aeternum poenas coget dare: Nam quid olympo
Ossa superpositus: nec non & Pelion Ossæ
Cœumque Iapetumq; magis sæuumq; Typhœa
Fingerit horrendi Iouis ira: & fulmine dignos?
Aut magis æthereis subductus sedibus ignis
Caucaſea meritum uolucricq; & rupe Promethea?
Quam: qui hac imprudēs Aurū inuulgauerit arte:
Dignus erit poena simul ut multetur utraq;?
Cauerat hac princeps re forſan Claudius una;
Flexibile ut fieret mirando examine Vitrum;
Detraheret nequid precia olim impoſta Metallis.
Vidit idem inferior longo poſt tempore Cæſar
Ipe etiam fortaffe: artis cum perdere tanta
Artifices uoluit: iuſſitq; exurere librum
Multorum aggeſtum cumulū: dum forte peragrāt
Milite compoſito Aegypti ditiffima regna:
Et timet imperio Romano prouidus arte
Ex illa: & multis opibus tunc inde paratis.
Quin fruſtra Phaunus Pico ſatus: & Iouis almus
Ipe nepos: merita ferretur laude: quod olim
Primus ad Hæſperios ſpecubus deprompſerit altis
Argentilate uenas: primuſq; per ipſum
Aurum aditus tantos tellure recluſerit ima;
Horum conditio ſiqua uileſceret arte,
Verum id non agimus: non omnibus omnia nanq;
Scribimus: hac tota Vulgus ſed parte peroſi
Ludimus: & procul hinc certū eſt arcere ꝑſanum:

E t terrere etiam scriptis: ne attingere sensu
S peret: quæ paucis canimus prudentibus: & quæ
N on tanquã Artifices: sed ut olim cætera: tanquam
S crutantes opus id naturæ: dicimus: & quæ
V ix illis pateant magno percepta labore:
Q ui moniti nobis digniq; ad tanta uocantur.
P ræsertim cum rite uolunt indicta relinqui
N onnulla: aut dici scelus est ea quippe nefandum:
N i penitus cæcis ambagibus inuoluantur.
A c nonnulla etiam (quod parce Nos tamen ultro
F ecimus) interdum sparguntur falsa: neq; illic
O mnia præcipue credas tibi uera referri:
A rs ubi secretos duci tentatur in usus:
A tque ubi: quo pacto sese experientia promat:
P rodimus addicti perplexæ Legibus Artis.
Q uin ubi Naturæ uires aperimus: & Artem
I llius affeclam decernimus: atq; ubi primum
E sse hâc: mox quæ ea sit: ostēdimus: omnia passim
V era tibi porrò occurrent magis: Et magis inde
O mnia percipies: quæ sunt ducenda sub usum:
Q uam illinc: Artis ubi nobis modus ipse doceri
E st uisus: nostrosq; patens fieri documento.
N ec fuit hâc fandi tantum sententia: quantum
H ic mihi nescio quis furor incidit: Vnde fauenti
N umine non trito ductarer calle sub alta
C ulmina Pieridum: latosque inuisere colles
E t fontes haurire sacros: & carpere frondes
S perarem; doctæ iam premia frontis honesta:

A tq; adamata mihi: & multos quaesita per annos.
H æc nam sollicitas inhibent solatia curas:
H ic amor: hæc uaciam tenet oblectatio mentem:
G ratiaq; atq; una hæc animum cõplexa uoluptas
E xplet: & hinc totum percurrunt Gaudia pectus:
G audia Castalidum dono concessa sororum.
E rgo hinc digrediens edico: ne quis ab igne
A moueat: quod rexit: opus: ne forte remittat
C onceptum durante diu uirtute calorem.
S ed contra intendat potius: quo perferat ipsum
T acta manus tamen Artificis: nequãdo mouëtem
V im sese excedat calor: at tam iugis & æquus
P erduret: quam læta illum Natura sequatur.
E rgo: quin pergas: Tunc te mora nulla retardet:
D esieris cum iam ulterius proferre nitorem
S perati & demum iam tum candoris adepti:
S ed tamen ut properes obstet patientia semper
F ida comes: quæ te pariter ne longa moretur
I psa dies: faciat. neq; enim tibi tempore parta
T anta breui speres: quæ si conquirere possis:
N ulla æque quaerenda alia: aut optanda relinquis.
H ic itaq; ulterius postquam processerit ignis:
N on unus color: aut facies spectanda: sed ante:
Q uam tibi purpureus se proferat ipse uidendum:
P aulatim croceo perfusus candor amictu:
E t uarie immutans: totum durabit in annum:
C um ruber ostendi mox cœperit: atque sub altam
P erspicuus florere cutim: uiolæque rubenti

A
H
P
T
V
I
C
Q
E
C
C
R
A
I
N
C
A
V
I
A
P
N
N
P
C
S
S
E

similis: iuxtaq; nitens Tyrio Hyacintho.
aud tamen hic etiam sistas: sed protinus ultra
erge: nec à recta: qua te uia ducit: aberres.
tum tibi ne in mentem ueniat: nec sua deat ullus:
ut quicquam immutes ignem: ni forte parumper
intendas: quem ferre tamen uel tangere possis:
cum libet: illesus: que sit tibi meta: modusque:
quo nihil hoc toto seruandum tempore credas
esse magis: nanq; hoc naturam imitabere tantum.
cætera: si pecces aliquid: uel forte relinquas:
corrigere: aut rursus componere: nil prohibet: Si
recte animaduersa hæc pridem: & quæ sita fuerūt.
at si desistas: quo vis intermoriatur
igne: continuo quæ fœtum fomite pascit:
nil agis: & subito: cum primum desinet ignis:
cuncta ruent: quæ non ulla reparaueris arte
amplius: ac frustra tentes fulcire ruinam.
verum si contra studeas augere calorem
impatiens: pigeatq; moræ te: protinus illud
amittes: longo quod dudum tempore quæras.
propterea assistens operi bombicina lychnis
nunc ipse imponas filo contorta Trilici:
nunc oleo demissa leues: eademq; retorto
profer acu: aut putres contundas forcipe fungos.
contemplator item: cum se mutauerit Aer:
sumpserit & uires iam Tempestatibus æquas:
si media: ut par est: torrenti æstate calescet:
et tuus hic etiam nolens augebitur ignis.

A t si frigescet gelidis Aquilonibus Aer:
E t tuus hic etiam nolens sedabitur ignis.
T u uero: si frigus erit: mox addere primis
F ila tribus sapiens accingere: quæ tibi speres
E sse satis: sed si æstatis superimminet æstus:
O ccurras: demasq; celer quæ adiuuaueris ante.
A ut latera extēplo attenua nimis ampla Camini:
E t graciles illi spondas aptare labora.
A ut contra: tenuis Paries ubi forte maligna
E x sese admittet uel rimis frigora: limo
T um latera hæc eadem crasso duc omnia circum:
Q uaque potes iussum conserues Arte teporem.
N ec pudeat cribro cineres agitare: neq; ipsos
A mpullam circum tenues aptare tepentem
I nterea: quando uideas inolescere foetum
S cilicet: & densum magis affectare Ruborem:
T ertia quo tandem ueniat feliciter æstas:
Q uæ tibi præteritos demat perfecta labores.
N am simulac plenum color effert purpureus se:
C unctandum nihil est: quin puluis uase beatus
D ematur: uariosque tibi seruetur in usus:
C ætera siue uelis auro mutare metalla:
S eu libet affectis etiam mortalibus esse
A uxilio: & tristes illis depellere morbos.
H aud tamé exacte quisquam sic computet annos:
V t nil diminuat numero huic: nil in super addat.
N am seu materies habilis quandoq; reperta
A cceleret cursus: eadem non apta retardet:

S eu calor intensus paulo minus aut magis æquam
M ensuram exuperet: uariet tempus ue: locus ue:
H inc tibi; si spectes: ratioq;: & causa patebit:
I n longum tanti spacium quæ duxerit ortus:
F ecerit aut breuius: neq; enim quem septimus ædit
M ensis: erit fallax hominū partus. Nec & hunc: quē
P rotulit undecimus: non uerum dicere possis:
Q uanquam hæc in superos soleāt & in astra referri.
S unt qui deinde tamen non paruis ignibus illum
N octes atque dies septem in fornace perustum
D etineant: donec magis hic densetur: ut aiunt:
Q uod tamen haud omni sapiēs ex parte probarit:
N am facere haud qcq̄ simile huic Natura uidetur:
C œperit at si quem: seruat mox una tenorem
S emper: & incepto quæ sint diuersa refutat.
H æc tibi quo totū peragant: quē circumagis orbem
R ectius: intégri: moneo: ne spreueris anni
O bseruare tuis in rebus tempora passim.
A c: si me quicquam studeas audire: sub ipsum
V er adeo incipies: quo totus parturit orbis:
E t quo se cunctis aperit natura creandis:
C uius ad arcanum componas cuncta tenorem
M e duce: quod monui semper: ne calle relicto
I llus: à recta quoquam discedere tentes.
V ere igitur Tum uitra tibi conflare iubeto:
V ere etiam formare luto atq; aptare Caminos:
C um defeuit hyems: ac dum non impedit æstas:
V t quanuis ualidos pertractes cominus ignes.

E orsitān hic numeros quæras: & pondera rerum:
Q uas tibi constituas: opus id quæ perficis: ante.
V erum si reputes: Tria sunt primordia tantum:
D ehinc duo: dehinc etiam: recte si uideris: unum
T antum erit: & solo triplex constabit in Auro.
Q uin ipsa hæc uno comprehendas pondere cuncta:
N am nihilo distant inter se iuncta: suumque
Q uodque sibi alterno permutat pondere pondus.
Q uæ tamen exacte prorsus sic omnia tractes:
V t neque tam tenui numero subducere curent:
A c neque tam modica perpendere lance minutim
H i: quibus argento mire secernitur Aurum:
I nstrumenta quibus maneāt: quæ tēpla uocātur:
N am templi faciem præstant circumdata uitro:
E t pedis unius modulo constructa decenti:
Q uo nusquam tenui penetret vi spiritus: atque
H ic erecta Bilanx preceps immotaque perstet.
A tque ideo argenti massæ: quæ continet Aurum
I n fusum: Drachman capiunt: quam rursus acuto
I ncidunt ferro: mediamque illius in acris
D iffundunt latices partem: mox illa uirentis
P articulas Auri linquit resoluta per undas:
H æ propria nigræ ad fundum grauitate feruntur:
Q uas illi excipiunt: & parua lance receptas:
E xiguo quocumque leues sint pondere: pendunt.
S ubductisque ipsis: dum quod sub parte repertū est
T unc Aurum: artificis miro solertia ductu
C omputat: in toto reperit quæ summa resultet.

A t quanquam numeris: opus est: utare minutis
V sque adeo: uel ponderibus: satis attamen una
T antum electa tibi fuerit tribus Vncia primis
E x illis: quam tu: ut docui: sic rite gubernes:
A ut si forte duas sumis: nil amplius addas.
N am te: quod superest: etiam nonnulla docebo:
Q uæ tibi cum fuerint alta sub mente reposita:
N oris: cur modica contentus parte labores.
H ic ego non fictis: quæ sunt tractanda: figuris
E loquar: & longis obducta ambagibus ædam:
Q uæ quondam artifices ipsi cælasse fatentur
C onsulito: tanquam ueteris mandata Sybillæ.
E xtremo huic igitur prudens ne cede labori:
N am breuis atq; artis minimæ est: sed diuitis usus.
E rgo uel in primis fuluo confunde Metallo
C onfecti paulum medicaminis: idque beati
P ulueris actutum præse uim ferre uidebis.
V el grauidum puro semen cum rursus ab auro
H aud facili & multa extrusum collegeris Arte:
Q uimodus ex illis: quæ pridem exegimus: extat
E xpressus satis: & farinon omnia par est:
H uic tu purpurei partem mox pulueris æquam
I mmisce: atque illis lentum succende calorem:
A c geminos illas etiam simul excoque menses:
Q uo seriem spacio cunctam prodire colorum
P eruideas: qualem ternos miratus in annos
V ideris: atque breui sumas: quæ maxima longo
T empore iam tota quæfisti sedulus arte:

I
I
P
C
V
I
I
A
O
N
T
I
C
H
H
D
A
A
H
P
P
I
I
A
B
V
C
T
dq; iterum atq; iterū facias: quotiēsq; peractum
d fuerit: totiens uires illius: & ipsum
Puluerem exauctes cumulum: nanq; ocyus ipse
Crescit: & hinc aliam sumit: retinetq; priorem
Virtutem crescētem etiam: Nec credere uanum est:
Illam adeo interdum priscis auctōribus auctam:
Ipsius ut tenui proiecta parte per undas
Aequoris: argentum si uiuum tum foret æquor:
Omne uel immensum uerti mare possit in Aurum:
Neptunusq; supra Diuos ditissimus omnes
Tum fieri: & strato lusum Nereides Auro
Ire super: puro siccantes sole capillos
Cæruleæ: quo non alius color aptius Auro
Haret: & æthereo cui plene conuenit Aurum:
Hæc super Aurifera non inuidus arte canebam:
Dum ferus Aufonia populos agit undiq; motus:
Atq; rapit resides & longa pace quietos
Arma per: innumera sq; immani uulnere cædes:
Horrendum in facinus: quo mixtū ignobile uulgu
Principibus: rerum quibus est permissa potestas:
Præcipitat: stupidisq; necem mortalibus atram
Ingerit: atque ipsa grauiores morte labores.
Illo Augurellum me tempore tutus habebat
A driacus baccante sinus per cuncta furore
Barbarico: Magnæ uel cum primoribus urbis
Versantem: aut studiis Musarum multa uacātem:
Carmina qui fidibus iam pridem aptare canoris:
Tum doctos salibus Sermones spargere puris

Tentaui: et demū iam rectos ausus Iambos
Aedere: nūc lusi somno uelut exitus arcto:
Qua data porta inter geminas: quæ somnia seruat.
Cornea nec nobis patuit: nec prorsus Eburna
Emissus, cecini falsis insomnia uerbis: -

LAVS DEO MAX.

T
A
Q
C
E

LAUS DEO MAX.

